

Tämä on päätöksen verkkoversio, jossa on otettu huomioon henkilötietolain (523/1999) tavoitteet yksityisyyden suojusta siten, että päätöksestä on poistettu valittajina olevien yksityisten henkilöiden nimet.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

PÄÄTÖS

Annettu julkipanon jälkeen
19.2.2014

DNr:o

YM1/5222/2013

ASIA **Länsi-Lapin maakuntakaavan vahvistaminen**

VAHVISTETTAVAKSI SAATETTU PÄÄTÖS

Lapin liiton maakuntavaltuuston päätös 26.11.2012 Länsi-Lapin maakuntakaavan hyväksymisestä.

KAAVAN SISÄLTÖ

Länsi-Lapin maakuntakaava on Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukunnat käsittävä kokonaismaakuntakaava. Kaava-alueeseen kuuluvat Kemin ja Tornion kaupungit sekä Keminmaan, Simon, Tervolan, Pellon ja Ylitornion kunnat.

LAUSUNNOT

Sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ovat antaneet maakuntakaavasta lausunnon.

Kaavasta on antanut lausuntonsa myös Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Sisäasiainministeriöllä, puolustusministeriöllä, valtiovarainministeriöllä, työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut huomautettavaa kaavasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Museoviraston lausuntoa. Museovirasto on antanut lausunnot maakuntakaavan luonnoksesta (13.10.2011) ja ehdotuksesta (7.6.2012). Ehdotuksessa oli riittävästi huomioitu maiseman, rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön suojeleminen.

Maakuntakaavaan tehtiin ehdotusvaiheen kuulemisen jälkeen kaksi rakennetun kulttuuriympäristön suojelumerkintöjä koskevaa muutosta. Pellon kunnan esityksestä maakuntakaavasta on poistettu entisen Pellon koulun suojelumerkintä. Pellon yleiskaavassa koulun alue on osoitettu selvitysalueeksi. Maakuntakaavasta riippumatta koulurakennus voidaan osoittaa kuntakaavoissa suojeltavaksi rakennukseksi. Tornion kaupungin esitettyä ma-alueerajauksen pienentämisestä on maakuntakaavasta poistettu maakunnallisesti merkittävän rakennetun ympäristön merkintä (ma 8127) Röyttän entisen merivartioaseman ja sen ympäristön kohdalta. Röyttänmäen merkitys kulttuurihistoriallisesti arvokkaana kokonaisuutena on heikentynyt ja alueella sijaitsevien yksittäisten kohteiden säilyttäminen voidaan ratkaista kunnan kaavoituksessa. Asemakaavan muutos, josta suojelumerkintöjä on poistettu sahayhdyskunnan entisten rakennusten kohdalta, on tullut voimaan 10.10.2012.

Maakuntakaavan kulttuuriympäristömerkintöihin tehdyt muutokset hyväksyttiin maakuntakaavaehdotuksesta 29.8.2012 järjestetyssä viranomaisneuvottelussa. Museovirasto puoltaa maakuntakaavan vahvistamista.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö esittää oman toimialansa osalta lausuntonaan seuraavaa.

Länsi-Lapin maakuntakaavan käsittelyssä on painotettu kolmeatoista keskeistä laajaa asiakokonaisuutta. Asiakokonaisuuksissa ei ole erikseen mainittu maaseutualueita tai maaseudun kehittämistä. Suunnittelun kohteena oleva maakunnan alue on kuitenkin pääosin maaseutua, ja asiakokonaisuuksissa käsitellyistä asioista useat vaikuttavat suoraan tai välillisesti maaseutualueiden maankäyttöön ja maaseudun elinkeinojen kehittämismahdollisuuksiin. Maakuntakaavan muuta kaavoitusta ohjaavan vaikutuksen takia maa- ja metsätalousministeriö pitää puutteena sitä, että Länsi-Lapin maakuntakaava ei sisällä erillistä maaseutuvaikutusten arviointia.

Valtioneuvoston 30.8.2012 tekemä periaatepäätös linjaa soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullista käyttöä. Periaatepäätöksen liitteen 1 mukaiset yleissuositukset poikkeavat luonnontilaisuusasteikon luokkien 2-5 osalta siitä, mitä soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullisen käytön ja suojelun strategiaehdotuksessa on esitetty. Maa- ja metsätalousministeriö suosittelee käyttämään periaatepäätöksessä linjattuja luonnontilaisuusasteikkoa koskevia yleissuosituksia.

Turvetuotantoalueiden osalta selostuksessa jää epäselväksi, kuinka paljon turvetuotantoa suuntautuu ns. vanhoille tuotantoalueille, kuinka paljon tuotantoalueita poistuu käytöstä lähivuosina ja kuinka paljon tuotannon tason säilyttämiseksi tarvitaan uusia tuotantoalueita Länsi-Lapissa vuoteen 2020.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö ilmoittaa yhtyvän oheiseen Liikenneviraston lausuntoon.

Länsi-Lapin maakuntakaavalla ohjataan Kemi-Tornion ja Tornionjokilaakson seutukuntien yhdyskuntarakenteen kehitystä. Liikenneolojen arvioinnin tukena on käytetty Lapin liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, jonka päivitys hyväksyttiin 2011, sekä selvityksiä ratojen kehittämistarpeista erityisesti kaivoskuljetuksiin liittyen. Liikenneviraston kattava selvitystyö kaivostoiminnan liikenteellisiä tarpeita Pohjois- ja Itä-Suomessa valmistui vuoden 2012 lopulla.

Rautateiden osalta maakuntakaavassa esitetään Kolari - Ajos ratayhteyden kehittämistä koko yhteysvälin kattavalla merkinnällä. Esitystapa on riittävän kuvaava ja samalla suurpiirteinen maakuntakaavan esitystarkkuus huomioiden. Käytettävissä olevien selvitysten pohjalta tullaan yksittäisiä kehittämistoimenpiteitä myöhemmin priorisoimaan tarkemman suunnittelun kohdentamista varten.

Meriväylien osalta kaavaselostuksessa on riittävällä tarkkuudella kuvattu Kemin Ajoksen ja Tornion Röytän väylien kehittämistarpeita. Kaavakarttaan on lisätty liikenneviraston pyynnöstä meriväylien ulkomerelle johtavat osuudet ja kaavaselostuksen väylien kuvaukseen on lisätty maininta Liikenneviraston ohjeesta merenkulun väylien ja tuulivoimatuotannon yhteensovittamisesta.

Kaavassa on esitetty 16.6.2005 vahvistetun Lapin meri- ja rannikkoalueen tuuli voimamaakuntakaavan mukaisesti neljä tuulivoiman tuotantoaluetta: tv 2281 Röyttä, tv 2282 Ajos, 2283 Maakrunni ja 2284 Pitkämatala. Alueista kaksi viimeksi mainittua rajautuu Liikenneviraston ohjeen 8/2012 mukaisesti riittävän etäälle väylistä. Sen sijaan kahden ensimmäisen rajaus ulottuu ohjeen vastaisesti väyläalueiden päälle. Alueille on rakennettu tuulivoimaloita riittävän etäälle väylistä. Alueille mahdollisesti lisää tuulivoimaloita rakennettaessa tulee ohjeistus etäisyydestä väyliin edelleen huomioida.

Tiestön osalta Liikennevirasto on viitannut sekä luonnos- että ehdotusvaiheessa Lapin Ely-keskuksen lausuntoon. ELY-keskuksen liikennevastuualue on osallistunut maakuntakaavan liikenneosuuden valmisteluun jo kaavan taustaselvitysten laatimisesta lähtien ja on siten voinut vaikuttaa kaavan sisältöön Liikenneviraston esittämien linjausten mukaisesti. Merkittävin tiestön kehittämiskohde on vt 4 Kemistä Rovaniemelle. Länsi-Lapin maakuntakaavassa on tielle esitetty vaihtoehtoinen linjaus kaava-alueen rajalla. Vaihtoehtoisen linjauksen tarkastelu olisi luontevampaa valmisteluun tulevan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan yhteydessä pääosan kehitettävistä tiestä sijaitessa sen alueella.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää asian johdosta lausuntonaan seuraavaa:

Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa ja sosiaali- ja terveysministeriön strategiassa todetaan, että ympäristöterveysvaikutukset tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon kaikessa suunnittelussa ja rakentamisesta koskevassa päätöksenteossa. Länsi-Lapin maakuntakaavassa ei ole erikseen painotettu vaikutuksia ihmisten terveyteen. Terveysvaikutukset on huomioitu yleisesti ympäristövaikutusten kautta.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/99) 5 §:n mukaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää muun muassa seuraavaa:

1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan yhteensovitettava maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa. Edelleen kaavassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota muun muassa seuraaviin asioihin:

- 1) maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;
- 2) alueiden käytön ekologiseen kestävyteen;
- 3) ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;
- 4) vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön;
- 5) maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
- 6) maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä
- 7) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että Länsi-Lapin maakuntakaavassa on otettu huomioon valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet väestön hyvinvointia tukevan ja laadukkaan elinympäristön luomisen ja siitä huolehtimisen osalta. Länsi-lapin maakuntakaava antaa hyvän lähtökohdan alueen tarkempaan suunnitteluun. Alueen tarkemmassa suunnittelussa olisi toivottavaa, että alueelle sijoitettavien toimintojen mahdollisesti aiheuttamat terveyshaitat otettaisiin mahdollisimman kattavasti huomioon. Terveyshaittojen arvioinnin yhteydessä tulisi kuulla asianomaista kunnan terveydensuojeluviranomaista ja aluehallintovirastoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että maakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset ja maakuntakaava voidaan täten vahvistaa. Lausunto on valmisteltu yhdessä Lapin aluehallintoviraston kanssa.

VALITUKSET

Valittajat

Maakuntavaltuuston päätöksestä ovat valittaneet:

1. Lapin luonnonsuojelupiiri
2. Lounais-Lapin Vihreät ry
3. Perämeren kalastusalue

Valitusten sisältö

1. Lapin luonnonsuojelupiiri ry

Lapin luonnonsuojelupiiri ry vaatii Lapin maakuntavaltuuston 26.11.2012 18 §:ssä tehdyn päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan.

Tai toissijaisesti maakuntakaavaa ei tule vahvistaa ennen seuraavia muutoksia

1. Poistetaan ek-merkinnät (kaivostoiminnan kehittämisen vyöhyke)
2. Poistetaan EO-merkinnät niiltä osin kun kohteet eivät jo ole tuotantokäytössä tai saaneet ympäristölupaa sekä eot-merkinnät (turvetuotannon suunnitteluun soveltuva alue)
3. Lisätään valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat myös kaavakarttaan ja kaavaselostuksen liitteeseen 1
4. Lisätään luo-merkinnät mm. taustaselvityksenä tehdyn Maisema- ja luonnonympäristö -selvityksen perusteella
5. Lisätään viheryhteystarve-merkintöjä
6. Lisätään kaavaselostuksen liitteeseen 1 rs-alueet
7. poistetaan Selkäsaaren yhteystarve -merkintä
8. Lisätään tv- ja tv1-merkintöihin maininta ottaa huomioon Pohjois-Pohjanmaan rannikon tuuli-voimalat
9. Lisätään kaavaan hiljaisia alueita
10. Kemi-Tornion ydinvoimakaava kumotaan ja Karsikon alue merkitään S-alueeksi
11. Lisäys M ja MU merkintöihin

Perustelut

1. Poistetaan kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykkeet (ek-merkinnät)

Kaavaan on merkitty kaksi erittäin laajaa kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykettä. Kaavaselostuksessa kerrotaan ek-merkinnästä seuraavaa: ”Vyöhykemarkinnan tarkoituksena on informoida mineraalipotentialista alueella ja siten varautua tulevaisuuden alueidenkäytön suunnittelutarpeisiin.” Kaavaan ei voi laittaa sellaisia maankäytöllisiä merkintöjä, joiden vaikutusta ei ole tutkittu. Kaavaselostuksessa viitataan mm. luonnonsuojelulakiin. Vaikka luonnonsuojelulaki sallii malminetsinnän tietyin edellytyksin, pitää jokainen malminetsintähakemus suojelualueella käsitellä erikseen. Kaivostoiminnan aloittaminen edellyttää taas erilaisia toimia, joille on omat YVA- ja lupamenettelyprosessit. Merkinnän ohjaava vaikutus on heikko eikä korvaa maakuntakaavan muutostarvetta, mikäli kaivoshanke etenee toteuttamissuunnitelmiin. Lisäksi ek-merkintä voi olla vakava rasite, mikäli maanomistaja haluaa myydä maaomaisuutensa.

2. Poistetaan eot-merkinnät sekä osa EO-merkinnöistä

Kaavan taustaselvityksenä on tehty raportti Turvetuotantoon potentiaalisesti soveltuvien, luonnontilaisuudeltaan luokkaan 2 kuuluvien, suoalueiden luonnonarvot sekä laadittu vielä selvitys turvetuotannon vesistövaikutusarvioon. Selvityksissä on lähinnä lueteltu 2-luokan soiden

ojitusprosentteja. KHO on 25.8.2006 antanut päätöksen, jossa se on kumonnut Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta eo-t ja eo-t1 turvetuotantoalueet. Perusteluissaan KHO toteaa, että pelkästään ojitustilanne ei kuitenkaan anna riittävää kuvaa siitä, miten kuivatus on vaikuttanut suoluontoon. Kaavaselostuksen 147 sivulla todetaan, että eot-soiden maastokartoitukset on tehty 5.9.–21.10.2011. Ajankohdasta johtuen tällöin ei ole investoitu uhanalaisia lajeja. Lisäksi luetellaan tietokantoja ja muita lähteitä, joita on käytetty arvioinnissa. Nämä ei riitä selvittämään vaikutuksia juuri ko. suohon.

Lisäksi KHO:n päätöksessä on otettu huomioon, ”ettei turvetuotannon harjoittaminen edellytä maakuntakaavaa yksityiskohtaisemman kaavan laatimista alueelle ja ettei turvetuotannon harjoittaminen maakuntakaavan alueella edellytä muuta lupaa kuin ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan, jonka harkintavalta monimuotoisuuden suojeluun on rajallinen. Siitä seuraa KHO:n mukaan, että kaavavarauksella on tärkeä asema luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Turvetuotannon vesiensuojelukysymykset otetaan huomioon ympäristölupamenettelyssä, mutta myös maakuntakaavassa, jossa varataan alueita turvetuotantoon, tulee selvittää turvetuotannon vesistövaikutukset kokonaisuutena valuma-alueittain.” Selvityksissä ei ole tällaista tarkastelua tehty.

Lisäksi viittamme Keski-Suomen luonnonsuojelupiirin perusteluihin koskien heidän 28.12.2012 jättämää valitusta Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaavasta: Turpeenkaivuuta ei tule ulottaa uusille alueille luonnon-, ympäristön-, vesien-, ilmaston- ja luonnon hiilivarastojen suojelun, sekä huoltovarmuussyiden vuoksi. Turpeenpolto aiheuttaa kaikista polttoaineista suurimmat hiilidioksidi- ja pienhiukkapäästöt tuotettua energiayksikköä kohden laskettuna. Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä.

Kaavassa ei ole arvioitu turpeenkaivuusta aiheutuvan elohopeakuormituksen määrää. Metyylielohopean vuoksi Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) suosittelee, että raskaana olevat ja imettävät äidit eivät söisi sisävesien haukea lainkaan, ja että lapset, nuoret ja hedelmällisessä iässä olevat eivät söisi sisävesien haukea enempää kuin 1-2 kertaa kuukaudessa (annoskoko vain 100 g). Myös muista sisävesien kaloista, etenkin petokaloista, voi saada ”tavanomaista suuremman määrän” metyylielohopeaa.

(http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/tietoa_elintarvikkeista/elintarvikevaarat/elintarvikkeiden_kayton_rajoitukset/kalan_syontisuositukset/).

Elohopean vaaroista kertoo myös, että vuonna 2013 aiotaan pitää kansainvälinen kokous, jossa mahdollisesti kielletään elohopean valmistus asteittain kokonaan. Tällaista täyskieltoa ei ole aikaisemmin säädetty millekään muulle alkuaineelle.

Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että metyylielohopeaa muodostuu soilla metsämaahan verrattuna paljon enemmän. Humuksen on todettu lisäävän elohopean liukoisuutta. Maanpinnan käsittelyn on todettu lisäävän merkittävästi kokonais- ja metyylielohopeakuormaa alapuolisissa vesistöissä.

3. Lisätään valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat kaavakarttaan

Kaavakartasta puuttuu valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat. Ne on syytä merkitä, koska välttämättä ihmiset eivät hoksaa lukea kaavaselostusta.

4. Lisätään luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita

On käsittämätöntä, että Länsi-Lapin maakuntakaavassa ei ole lainkaan luo-merkinnällä merkittyjä alueita. Mm. 30.12.2011 päivätyssä Luonto- ja maisemaselvityksessä todetaan, että Lapin kolmion alueella on poikkeuksellisen edulliset kasvuolosuhteet ja aluetta pidetään Pohjois-Kuusamon ohella maamme huomattavimpana letto- ja lehtokeskuksena. Vaikka osa näistä letto- ja lehtoalueista sijaitsee jo suojelluilla alueilla, ei varmaankaan lähimainkaan kaikki. Lisäksi Luonto- ja

maisemaselvityksessä todetaan seuraavaa: ”Paikoin on säilynyt suhteellisen edustaviakin maankohoamisrannikon sukkessiosarjoja. Erityisesti fladat, kluuvit ja laajat rantaniityt.(s. 36) Lisäksi myös rehevien nevakorpien sekä ruoho- ja heinäkorpien valikoima on maamme edustavimpia (s. 37). ... Vain 7 % metsistä on yli 140 vuotiasta (s. 39).” Suomen erityisvastuulla on maankohoamisilmion vaaliminen ja kaavaan tulisi esim. luo-merkinnällä lisätä nämä todetut edustavat sukkessiosarjat kuin myös muut luontoselvityksessä todetut luonnon monimuotoisuuden ilmenemismuodot. Rannikkoseudulla on myös menossa NatNet Life+hanke, jossa haetaan METSO-ohjelmaan sopivia alueita Lounas-Lapista (<http://www.natnet.fi>). Tietyvästi heille on tarjottu mm. rannikolta vanhoja metsiä.

5. Lisätään viheryhteystarve-merkintöjä

Kaavasta puuttuvat viheryhteys merkinnät kaavan sisällä, sekä niiden ulkopuolella olevien suoje-lualueitten yhdistämiseksi. Samoin puuttuu viheryhteys Kemijokea Perämereltä ylöspäin sekä kaavamääräys siitä, että Kemijoen voimalaitoksiin on säännöstelijän toimesta rakennettava kalatiet sekä ekologiset ohitusuomat korvaamaan menetettyä poikastuotantoaluetta. Ekologisiin tarpeisiin on varattava 20 % ekologinen ohivirtaama joen keskivirtaamasta. Nämä on lisättävä kaavamääräyksiin. Viheryhteys Ruotsin ja Haaparannan yleiskaavan välillä on maakuntakaavassa myös osoitettava. Tämä on tärkeää muuttolinnoille sekä majaville ja susille tarpeellinen yhteys valtioiden välisen geenivirran turvaamiseksi.

6. Lisätään kaavaselostuksen liitteeseen 1 rs- alueet

Liitteestä puuttuvat kaavakartassa ja kaavaselostuksessa mainitut rantojen suoje-luohjelman mukaiset alueet.

7. Poistetaan Selkäsaaren yhteystarve -merkintä

Selkäsaareen on merkitty yhteystarve, mutta selostuksesta ja liitteeksi verkkoon laitetuista selvityksistä ei löydy tietoa, mitkä ovat tämän yhteystarpeen tavoitteet ja ympäristövaikutukset. Mikäli tällaisia selvityksiä ei ole tehty, tulee merkintä poistaa. Mikäli selvitykset on tehty, tulee ne kertoa kaavaselostuksessa.

8. Lisäys kaavamerkintöihin tv ja tv1

Maakuntavaltuuston hyväksymässä kaavassa tv- ja tv1-merkintöjen yhteydessä lukee seuraavaa: ”Tuulivoimaloiden suunnittelussa tulee selvittää alueen pesimälinnusto ja lintujen muuttoreitit sekä arvioida yhteisvaikutukset jo toteutuneiden tuulivoimahankkeiden kanssa ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.” Perään tulee lisätä vielä lause: ”Selvitettäessä yhteisvaikutuksia mukaan otetaan myös Pohjois-Pohjanmaan tuulivoimalat.” Myös kaavaselostukseen lisätään edellä mainittu selvitysvelvollisuus ottaen huomioon Pohjois-Pohjanmaan tuulivoimalat. Tornion, Kemin, Keminmaan ja Simon rannikko on niin lyhyt, että selvitykset on syytä ulottaa Pohjois-Pohjanmaan puolelle, koska sinnekin on suunniteltu tuulivoimaloita pitkin rannikkoa. Näiden yhteisvaikutus voi olla merkittävä muuttolinnoille sekä merialueella sijaitsevat tuulivoimalat vaelluskaloille.

9. Kaavaan lisätään hiljaisia alueita

Valtakunnallisissa alueidenkäytön tavoitteissa todetaan, että alueidenkäytössä edistetään kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä. Kaavassa ei ole osoitettu hiljaisia alueita lainkaan.

10. Kemi-Tornion ydinvoimakaavan kumoaminen

Kemin kaupunki ja Simon kunta ovat tehneet esityksen vuoden 2012 alussa ydinvoimakaavan kumoamisesta. Lapin liitolla olisi ollut siis hyvin aikaa selvittää kaavoitusprosessin yhteydessä, mitä maankäyttötavoitteita Karsikon alueelle on. Koska maankohoamisilmiö on Suomen erityisvastuulla eikä kaava-alueella ole niitä selkeästi osoitettu, olisi Karsikon alue sopiva jättää maankohoamisrannikon esimerkkialueeksi. Samaan yhteyteen voisi kehitellä matkailutoimintaa, jossa esitellään maankohoamisilmiötä.

11. Lisäys M ja MU merkintöihin

M ja Mu alueet ovat Euroopan Majavan luontaista esiintymisaluetta. Kaavaan on otettava määräys, että metsätalouteen osoitetuilla alueilla majavien luontainen esiintyminen on turvattava. Jokien ja purojen varteen ei tule osoittaa rakentamista joka voi haitata majavan esiintymistä. Samoin tulee kieltää metsien ja soiden ojittaminen metsätalouden tarpeisiin, koska vesipuidedirektiivi veloittaa myös pienien purojen olevan kunnossa vuoteen 2015 mennessä. Nykyisillä metsien käsittely menetelmillä ei voida turvata vesien hyvää tilaa ja varsinkin kun vesilaki rikkoo vesipuidedirektiiviä. Pienet purot ovat majavan, taimenen, siian ja nahkiaisten ja jokihelmisimpukoiden elintärkeitä elinympäristöjä, joiden tila tulee turvata myös maakuntakaavassa. Kemi ja Torniojoen valuma-alueilla pienvedet ovat huonossa ekologisessa tilassa metsä- ja turveteollisuuden toimista johtuen eikä kaava turvaa pienvesien tilaa vesipuidedirektiivin mukaisesti. Vesienhoitosuunnitelmat sekä Kalatiestrategia ja Merenhoitosuunnitelma rikkovat vesipuite-, tulva- ja meristrategiadirektiiviä. Samoin maakuntakaava ei huomioi direktiivien velvoittavuutta, mikäli purojen pilaaminen sallitaan eikä kaloja vapaata kulkua padotuissa joissa osoiteta kaavamääräyksin. Metsien ja soiden ojitukset lisäävät tulvariskiä eikä niiden salliminen tulvaherkillä valuma-alueilla joista molemmat Kemijoki ja Torniojoki ovat tule sallia ja ne on kiellettävä kaavamääräyksin. Majava parantaa valuma-alueen tulvan pidätyskykyä, taimenen ja jokihelmisimpukan lisääntymistä ja saattaa pienvedet kustannustehokkaasti hyvään tilaan kun eliöiden vapaa kulku vaellusesteiden ohi sallitaan. Tämä on huomioitava kaavamerkinnoissä esityksiemme mukaisesti.

Samoin on M alueille ja koko kaavaan otettava määräys siitä, että lintujen pesintäpaikat on turvattava lintudirektiivin 1, 2 ja 3 artiklan mukaisesti niin suojelualueilla kuin niiden ulkopuolisillakin alueilla. Kaavaan on otettava määräys, että myös metsä- ja turvetalouden toimenpiteissä tulee etukäteen selvittää toimenpiteiden vaikutukset luonnolle sekä toimenpiteen kohteena olevan alueen lajisto. Tämä koskee kaikkia metsälajeja ja etenkin koloissa ja suurissa risupesissä pesivää lajistoa. Liito-oravan suojelua ja elinympäristöjen suojelua ei ole huomioitu kaavassa.

Lopuksi huomautamme, että Lapin Ely-keskus tulvasuunnitelmaa laativana viranomaisena sekä MMM ovat toimissaan jääne, koska he eivät puutu Euroopan majavan sukupuuttoon ja ekologiseen palauttamiseen eivätkä tulvaherkkyttä lisäävään metsien ja soiden ojitukseen suunnitelmaa laatiessaan. Tämä on tulvadirektiivin ja vesipuidedirektiivin vastaista toimintaa jota ei tule sallia. Tulvadirektiivin valmistelu tulee siirtää ympäristöministeriön alaisuuteen. Huomautamme lisäksi että vesihallitus on jo vuonna 1984 antanut määräyksen olla rakentamatta tulvavaarallisille alueille ja sen jälkeen rakennetut rakennukset ovat kuntien vastuulla.

Varaamme itsellemme oikeuden täydentää ja perustella vaatimuksiamme myös jatkossa.

2. Lounais-Lapin Vihreät ry

Valituksen aihe 1: Varevuoman turpeenottoaluetta merkintä

Kun Lapin liitto hyväksyi Länsi-Lapin maakuntakaavaan merkinnän EOT 2499 eli turpeenottoalue Varevuoman osalta, Lapin liitto ei kiinnittänyt riittävässä määrin huomiota alueiden käytön ekologiseen kestävytyteen, ympäristön kannalta kestäviin teknisiin järjestelyihin, maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön, maiseman ja luonnonarvojen vaalimiseen eikä virkistykseen soveltuvien

arvokkaiden luonnonympäristöjen riittävyteen. Lapin liitto ei ole riittävässä määrin selvittänyt tämän Varevuoman turpeenottoalumerkinnän hyväksyttävyyttä edellä mainittujen seikkojen suhteen. Niinpä Lapin liiton päätös hyväksyä Länsi-Lapin maakuntakaava on tämän Varevuoman EOT 2499 -merkinnän osalta maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 28 §:n vastainen.

Lapin liitto ei ole selvittänyt riittävästi Varevuoman turpeenoton vaikutuksia kasvi- ja eläinlajeihin ja luonnon monimuotoisuuteen. Niinpä Lapin liiton päätös hyväksyä maakuntakaavassa Varevuomaa koskeva merkintä EOT 2499 on maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 1 §:n vastainen.

Lisäksi tämä kaavamerkintä on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAK) vastainen seuraavilta osin:

- VAK 4.3: Merkintä on vastoin alueidenkäytön tehtävää edistää elinympäristöjen ekologista kestävyyttä. Varevuoman käyttö turpeenottoon on kestävän kehityksen vastaista.

- VAK 4.4 "Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat": Kyseisen merkinnän mukainen turpeenotto Varevuomalla tuhoaa luonnon kannalta erityisen arvokkaan ja herkän alueen ja sen erityisen arvokkaan luontotyypin ja erityisen merkittävän luonnonperinnön arvon ja muun biologisen piirteen ja tämän alueen luonnon monimuotoisuuden. Tämän merkinnän mukainen turpeenotto tuhoaa mahdollisuuden Varevuoman erityisen arvokkaan luontoalueen virkistyskäyttöön. Merkinnästä päätettäessä ei ole otettu huomioon edellä mainittujen arvojen suojelutarvetta.

Varevuoma on enimmäkseen luonnontilainen suo - ei sellainen ojitettu tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttunut suo, joka valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan voitaisiin varata turpeenottoalueeksi.

Niinpä Lapin liitto ei ole tämän kaavamerkinnän osalta riittävästi ottanut huomioon valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita eikä edistänyt niiden toteutumista, vaan tältä osin Lapin liiton päätös on MRL 24, 25 ja 28 §:n vastainen.

Edellä mainitun perusteella ministeriön on jätettävä Länsi-Lapin maakuntakaava vahvistamatta tämän merkinnän EOT 2499 osalta (MRL 31 §).

Perusteluina edellä esitetylle esitämme seuraavaa:

Tornion, Keminmaan ja Tervolan ympäristölautakunnan lausunnossa Varevuomalle suunnitellun turvetuotantoalueen ympäristölupahakemuksesta (ympäristölautakunnan kokous 21.2.2012) on tuotu esiin Varevuomasta seuraavaa:

Varevuoma on reuna-alueiden ojituksia lukuun ottamatta luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista suota. Mahdollista turvetuotantoa Varevuomalla koskevan ympäristölupahakemuksen mukaan Varevuoman avosualue on luontotyyppien ja kasvillisuuden suhteen merkittävin. Avosuolla esiintyy äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltua lettonevaa. Märällä lettoneva-alueella esiintyy runsaasti vaateliasta meso- eutrofista lajistoa. Varevuomalla havaittiin mm. vaarantuneeksi luokitellun suopunakämmekän esiintymä. Varevuomalta löydettiin maastonselvityksissä 42 pesivää lintulajia. Suolla pesi runsaslajinen (10 lajia) kahlaajalinnusto arvokkaimpana pesivänä lajina erittäin uhanalaiseksi luokiteltu suokukko. Kaiken kaikkiaan Varevuoman, Varejärven ja Kertunjärven alueiden selvityksissä löytyi suokukon lisäksi neljä Lapin kolmion alueella uhanalaiseksi luokiteltua lajia: liro, töyhtöhyyppä, tervapääskyjä kuukkeli. Valtakunnallisesti uhanalaisia lajeja olivat mustakurkku-uikku, keltävästäräkki ja pohjansirkku ja silmälläpidettäviä naurulokki, kuukkeli, riekkoja niittykirvinen. EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeista löytyi joutsen, ruskosuohaukka, kuikka, mustakurkku-uikku, kurki, töyhtöhyyppä, kapustarinta, liro ja suokukko. Suomen vastuulajeja löytyi 11 kappaletta. Selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä voi hakijan mukaan esiintyä levinneisyystietojen ja elinympäristövaatimusten perusteella rauhoitetuista ja luontodirektiivin

liitteen IV (a) lajeista sisilisko, sammakko, viitasammakko, rupikonna, saukko, ilves, karhu, susi ja pohjanlepakko.

Lisäksi liitteenä A1 olevassa Tornion, Keminmaan ja Tervolan ympäristölautakunnan lisälausunnossa Varevuomalle suunnitellun turvetuotantoalueen ympäristölupahakemuksesta (ympäristölautakunnan kokous 16.10.2012) on esitetty Varevuomasta seuraavaa [seuraavassa esitetyssä ympäristölautakunnan lisälausunnosta A1 lainatussa tekstissä hakasulkeissa olevat viittaukset viittaavat tämän lisälausunnon A1 liitteisiin/viitteisiin]. Edellä ja seuraavassa esitetyn perusteella ja koska turvetuotanto Varevuomalla aiheuttaisi peruuttamatonta vahinkoa arvokkaalle Varevuoman lettoneva-alueelle ja koska Varevuoman alueella ei ole ympäristölupaa turvetuotannolle, Varevuoman avosuon ja lettonevan alueelle ei voida hyväksyä maakuntakaavan merkintää EOT eli turvetuotantoalue, vaan kyseinen merkintä EOT 2499 tulee jättää Länsi-Lapin maakuntakaavasta pois niin, että kyseiselle alueelle jää voimaan vain merkintä M 4506.

Varevuoma sijaitsee luontotyyppien uhanalaisuuden suhteen Etelä-Suomen tarkastelualueella, jossa lettoneva on äärimmäisen uhanalainen luontotyyppi [11: s. 192–193; 12], Kuten Varevuoman turvetuotantoalueen ympäristölupahakemukseen liittyvässä aineistossa on esitetty, Varevuomalla esiintyy tätä äärimmäisen uhanalaista luontotyyppiä noin 1/5:lla siitä alueesta, joka ympäristölupahakemuksessa on esitetty turvetuotannon hankealueeksi [1: s. 8; 2: liite 2] (ks. tämän valituksen liite A2:s 8 + liite 2). Ei ole hyväksyttävää, että turvetuotannolla tuhoetaan Varevuoman äärimmäisen uhanalaista luontotyyppiä eli lettonevaa ja samalla aluetta, jonka on havaittu olevan elinympäristönä lintudirektiivin liitteen I lajeille, jotka ovat erityisen suojelun kohteena (mm. erittäin uhanalainen suokukko sekä liro ja töyhtöhyyppä), sekä lintulajeille, joiden säilyttämisessä Suomella on kansainvälinen vastuu (mm. liro, valkoviklo, kuovi, pikkukuovi, jänkäkurppa ja haapana), sekä uhanalaiselle, vaarantuneelle suopunakämmekälle [1: liitteen 1 s. 10; 2: s. 12 ja liite 3] (ks. tämän valituksen liite A2 s. 5-10, 12 + liite 3).

Jos Varevuoman alueella sallitaan turvetuotanto, turvetuotannon toiminta-alue on rajattava niin ja toiminta-alueen vesienjohtamisjärjestelyt on tehtävä niin, että lettoneva-alue jää toiminta-alueen ulkopuolelle eikä toiminnasta aiheudu sellaista vesitasapainon muutosta lettoneva-alueella, joka vaarantaisi tämän luontotyypin säilymisen.

Turvetuotannon mahdollisen toiminta-alueen rajaaminen Varevuomalla on sikälikin perusteltua, että tällä seudulla on turvetuotantoon käytettävissä suoalueita, jotka eivät ole luonnontilaisia ja joilla ei ole vastaavia luonnonarvoja kuin Varevuomalla. Suurin osa Länsi-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa [5] esitetyistä mahdollisista turvetuotantoalueista ovat tällaisia ei-luonnontilaisia alueita (eivät kylläkään kaikki). {Esimerkiksi Varevuoma on enimmäkseen luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista, kuten on esitetty ympäristölautakunnan lausunnossa 21.2.2012}. Ei-luonnontilaisia turvetuotantoon soveltuvia suoalueita on seudulla runsaasti, sillä pelkän Länsi-Lapin alueen maakuntakaavaluonnoksessa esitettiin peräti noin 7500 ha turvetuotannon suunnitteluun soveltuvia uusia mahdollisia turvetuotantoalueita, kun koko Lapissa turvetuotannon aluetarpeen on esitetty olevan noin 6000 ha vuoteen 2020 mennessä [6: s. 24, 144, 188] (ks. Länsi-Lapin maakuntakaavan selostus C: s. 143, 144).

Kun rajataan Varevuomalla mahdollinen turvetuotantokelpoinen toiminta-alue, niin sen pinta-alaaksi jää alle 50 ha eli Länsi-Lapin maakuntakaavan selostuksen C s. 147 mukaan edes maakuntakaavan merkintä eot "Turvetuotannon suunnitteluun soveltuva alue" ei olisi sopiva Varevuomalle.

Varevuoman alueella on voimassa Tornion kaupungin yleiskaava [7], jossa osalla Varevuomalle suunnitellun turvetuotantoalueen ympäristölupahakemuksessa esitettyä hankealuetta on kaava-merkintä EO-SE, joka tarkoittaa "selvitysalue maa-ainesten otolle" eli aluetta, "jota tutkitaan mahdollisena maa-ainesten ottoalueena". Tässä yleiskaavan merkinnässä on kyseessä siis pelkkä selvitysalue ei turvetuotannolle tai muulle maa-ainesten otolle osoitettu alue. Tornion yleiskaavaa laadittaessa alueelle tuli tällainen merkintä sillä perusteella, että turvetuotantoyrityksistä oli esitetty mielenkiintoa tälle alueelle. Kaavoituksen yhteydessä ei kuitenkaan laadittu eikä ollut

käytettävissä selvityksiä alueesta ja sen luonnonarvoista, joten ei ollut perusteita laittaa kaavaan muuta kuin selvitysalumerkintä.

Länsi-Lapin seutukaavassa [8], joka on tällä hetkellä voimassa alueella maakuntakaavana, ei ole kyseisellä alueella mitään merkintää liittyen turvetuotantoon tai maa-ainesten ottoon, vaan pelkkä M-merkintä (maa- ja metsätalousvaltainen alue).

Lapin liiton (Lapin liiton valtuuston kokous 26.11.2012 § 18) hyväksymässä Länsi-Lapin maakuntakaavassa Varevuoman alueelle on esitetty merkintä EOT 2499 eli ”turpeenottoalue”, mutta tämä merkintä on tehty vain sillä perusteella, että alueelle on tullut vireille turvetuotannon ympäristölupahakemus ja että alue on ollut selvitysalueena kaupungin yleiskaavassa. Alueen luonnonarvoja on selvitetty vasta ympäristölupahakemuksen täydennyspyynnön johdosta ja niitä koskeva selvitys on esitetty vasta joulukuussa 2011 Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle ympäristölupahakemuksen liitteenä [3 ja sen liite 1: s. 1], Se, että Varevuoman luonnonarvoja koskevaa selvitystä ei ole ollut Länsi-Lapin maakuntakaavan valmisteluaineistona ilmenee siitä, että maakuntakaavan selostuksessa Varevuoman EOT 2499 -alueen kuvauksessa viimeisin muokkauspäivä on 3.8.2011 eli ennen Varevuoman luontoselvitysten esittämistä. Maakuntakaavan EOT 2499 -alueen kuvauksesta ilmenee, että perusteena maakuntakaavaehdotuksen kyseiselle merkinnälle on ollut vain se, että turvetuotantotoiminnan harjoittaja on suunnitellut alueelle turvetuotantoa. Lapin liiton valtuuston hyväksymässä Länsi-Lapin maakuntakaavassa on tämä merkintä siis ilman, että kaavan valmistelussa olisi selvitetty tai ollut käytössä tietoja alueen luonnonarvoista. Varevuoma ei ole mukana Länsi-Lapin maakuntakaavaa varten tehdyssä selvityksessä ”Potentiaalisten turvetuotantosoiden luonnontilaisuusinventoinnit” E.

Valituksen aihe 2: valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat

Lapin liiton hyväksymässä Länsi-Lapin maakuntakaavassa ei ole kaavakartassa eikä kaavamääräyksissä millään tavalla esitetty valtakunnallisesti arvokkaita tuuli- ja rantakerrostumia, jotka on esitetty joulukuussa 2011 valmistuneessa ympäristöministeriön selvityksessä ”Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat” F. Tämän selvityksen perusteella ja sen mukaisin rajauksin on yhdistyksemme toimialueen kunnissa (Simo, Kemi, Keminmaa, Tornio, Tervola) esitettävä arvokkaina geologisina muodostumina seuraavat alueet, joiden rajaukset esitimme Lapin liitolle jo Lou-nais-Lapin Vihreät ry:n muistutuksessa Länsi-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta (7.6.2012): Vammavaara, Palokivalo, Törmävaara, Löylyvaara, Kätkävaara, Luppovaara, Valkiavaara, Keski-Penikka, Tainivaara, Ala-Penikka, Ykskuusenhiekkä, Röyttänhiekkä, Kaisavaara, Laitilanvaara ja Kaakamavaara. Toki myös muualla Länsi-Lapin maakuntakaavan alueella olisi esitettävä ympäristöministeriön selvityksessä F esitetyt valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat vastaavasti arvokkaina geologisina muodostumina. Selvityksessä F esitetyt luokkiin 1-4 kuuluvat tuuli- ja rantakerrostumat sisältävät sellaisia geologisia, biologisia tai maisemallisia arvoja, joilla on maa-aineslain 7 §:n tarkoittamaa valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnonsuojelun kannalta F s. 10. Kaikista arvokkain niistä geologisista muodostumista, joiden luonnonarvoa maakuntakaavaehdotuksessa ei ole kuvattu millään tavalla, on valtakunnallisesti erittäin arvokas Vammavaara Tervolan ja Rovaniemen rajalla. Vammavaaralla on selvityksen F” parhaat geologiapistet. Sillä sijaitsee Suomen ylimmällä korkeustasolla oleva Itämeren muinaisranta.

Valtakunnallisesti arvokkaiden tuuli- ja rantakerrostumien jättäminen esittämättä Länsi-Lapin maakuntakaavan kartalla ja kaavamääräyksissä arvokkaina muodostumina on vastoin seuraavia valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAK) mukaisia velvollisuuksia:

- VAK 4.4 ”Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttöjä luonnonvarat”: alueidenkäytöllä edistetään luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä; alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät; viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina; maakuntakaavoituksessa on osoitettava

valtakunnallisesti merkittävät maisemat; alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet.

- VAK 4.3 ”Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu”: alueidenkäytöllä edistetään yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista kestävyyttä.

Niinpä Lapin liitto ei ole maakuntakaavassa ottanut riittävästi huomioon valtakunnallisesti arvokkaita tuuli- ja rantakerrostumia eikä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita eikä edistänyt näiden toteutumista, vaan tältä osin Lapin liiton päätös on MRL 24, 25 ja 28 §:n vastainen.

Jättäessään valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat merkitsemättä maakuntakaavaan Lapin liitto ei kiinnittänyt riittävässä määrin huomiota alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, maiseman ja luonnonarvojen vaalimiseen eikä virkistykseen soveltuvien arvokkaiden luonnonympäristöjen riittävyteen. Tälläkin perusteella Lapin liiton päätös hyväksyä Länsi-Lapin maakuntakaava on tältä osin MRL 28 §:n vastainen.

Niinpä ministeriö ei voi vahvistaa Länsi-Lapin maakuntakaavaa ”Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat” -selvityksessä” esitettyjen valtakunnallisesti arvokkaiden tuuli- ja rantakerrostumien alueiden osalta (MRL 31 §).

3. Perämeren kalastusalue

Perämeren kalastusalue vaatii, että Länsi-Lapin maakuntakaavasta on poistettava tuulivoimavaraukset Tornionjoen suualueelta. Ympäristöministeriön on jätettävä maakuntakaava vahvistamatta, koska kaava ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaista vaatimusta ekologisesta kestävydestä.

Perustelut

Kaavassa ei ole lainkaan kiinnitetty huomiota mm. Perämeren kalastusalueen esittämiin näkökohditiin kalatalousvaikutuksista, eikä tuulivoiman sijoittamisen vaikutuksia uhanalaisiin vaelluskalakanthoihin ole selvitetty.

Röytän tuulivoimapuisto sijaitsee Torniojoen suistossa, joen vaelluskalakantojen vaellusreiteillä. Torniojoen lohi-, meritaimen ja vaellussiikakannat ovat koko Itämeren alueen merkittävimpiä vaelluskalakantoja. Kaavassa on täysin perusteetta suljettu kaikki kalatalousnäkökulmat pois tarkastelusta. Perämeren kalastusalue katsoo lainvastaiseksi tapa, jolla tämä asiakokonaisuus on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Kalastus elinkeinona tulisi ottaa huomioon. Ekologisen kestävyyyden kannalta uhanalaiset kalakannat pitäisi erityisesti ottaa huomioon.

Mm. Röytän tuulivoimaloiden alueelle on annettu kohdekohtaisena suunnittelumääräyksenä, että ”Tuulivoimaloiden suunnittelussa tulee selvittää alueen pesimälinnusto ja lintujen muuttoreitit sekä arvioida yhteisvaikutukset jo toteutuneiden tuulivoimahankkeiden kanssa ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia”. Tämä on kalastusalueen mielestä hyvä, mutta on täysin käsittämätöntä, miksei samanlaista määräystä kalojen vaellusreittien selvittämisestä ja niiden huomioimisesta ole lisätty kaavaan. Tällainen määräys olisi välttämätön Tornionjoen suiston kaltaisella herkällä alueella. Määräys olisi vähimmäisvaatimus, jotta kaava voitaisiin tulkita ottavan riittävästi huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisen vaatimuksen alueiden käytön ekologisesta kestävydestä.

Kalatalousnäkökulmia ei ole myöskään mainittu kaavaselostuksen sivulla 141, missä esitetään kriteerit, joiden mukaan alueita on valikoitu tuulivoimala-alueiksi. On ilmeistä, että mikäli tässä yhteydessä olisi kiinnitetty huomiota myös merenpinnan alapuoliseen maailmaan, Röytän alue todennäköisesti olisi suljettu pois tuulivoimakäytöstä. Kun on kyse merelle suunniteltavasta

alueidenkäytöstä, on edesvastuutonta ja lainvastaista jättää huomiotta merellisen ympäristön olosuhteet ja niiden vaikutukset suunnitteluun.

Tähän ei vaikuta se seikka, että suunnitelmat myöhemmin tarkentuvat mm. yleiskaavoituksen kautta. Maakuntakaavalla on yleiskaavaa ohjaava vaikutus, eikä se siten ole merkityksetön. Maakuntakaavan laatijat eivät voi irtisanoutua vastuusta säilyttämällä se seuraavan kaavatason laatijoille.

Maakuntakaavan selostusosassa sivulla 143 mainitaan, että ”Merituulivoimalapuiston rakentaminen voi pitää sisällään merenpohjaa muuttavaa toimintaa ja siten sillä voi olla vaikutusta myös vedenalaiseen kulttuuriperintöön”. On erittäin merkittävää, että Lapin liitto tunnustaa vedenpinnan alaisen maailman olemassaolon, mutta samalla täysin ohittaa sen mahdollisuuden, että pinnan alla voisi olla muutakin arvokasta, kuin kulttuuriperintökohteita. Lapin liiton tulisi ymmärtää, että merenpohjalle kohdistuva muutos vaikuttaa myös vedenalaiseen luontoon. Merituulivoiman rakentaminen muuttaa täydellä varmuudella merenpohjaa, eikä siis tämä ole vain mahdollinen vaikutus, kuten lainatusta tekstinkohdasta voisi päätellä. Tällä muutoksella on myös erittäin suurella todennäköisyydellä merkitystä kalojen ja muiden meren eliöiden elinympäristöihin.

Kalatalousnäkökohtien täydellinen ohittaminen näkyy myös siinä, että kaavaselostuksessa (sivu 142) mainitaan, että Röytän merituulivoima-alueen rajauksiin ovat vaikuttaneet hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset ja yhteysviranomaisen lausunto YVA:sta. Yhteysviranomaisen lausunto Röytän YVA:sta on kuitenkin varsin selväsanainen siitä, että kalojen lisääntymisaluiden ja vaellusreittien selvittäminen on vakavasti laiminlyöty YVA:n yhteydessä.

Tuulivoima vaikuttaa sekä suoraan että kalastomuutosten kautta myös kalastukseen, mikä täytyy myös ottaa huomioon elinkeinon jatkuvuuden turvaamiseksi. Kaavassa on otettu huomioon porotalouden edellytykset, ja samalla tavalla on myös turvattava kalastuselinkeinojen edellytykset.

Tuulivoiman osalta on paitsi toimintavaihe, huomioitava myös rakennusvaihe, joka erittäin vahvasti vaikuttaa kalastoon. Rakentamisen kestäessä monta vuotta (jopa 10 vuotta laajoissa tuulivoimapuistoissa, Röytän tapauksessa rakentamisvaiheen vaikutukset arvioidaan kestävän 7 vuotta) menetetään useita vuosiluokkia niistä kalakannoista, jotka muuten lisääntyisivät rakentamisen vaikutusalueella tai jotka joutuvat vaeltamaan vaikutusalueen poikki päästäkseen lisääntymisalueelleen. Käytettävissä olevan tutkimustiedon valossa ei voida sulkea pois, että tuulivoiman rakentaminen joen suistoalueella estäisi vaelluskaloja vaeltamasta ylös lisääntymisalueilleen. Nämä vaikutukset voivat olla jopa pysyviä, jos riittävän monta vuosiluokkaa menetetään eikä kala enää pala vanhoille lisääntymisalueille.

Lapin liiton vastine ja valittajien vastaselitykset

Lapin liitto on antanut vastineen lausuntojen ja valitusten johdosta.

Valittajille on varattu tilaisuus vastaselityksen antamiseen Lapin liiton vastineen johdosta.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Kannanotot ministeriöiden lausuntoihin

Ympäristöministeriö toteaa, etteivät opetus- ja kulttuuriministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnot anna aihetta kannanottoihin.

Maa- ja metsätalousministeriön lausunnon johdosta ympäristöministeriö toteaa, että vaikka kaavan yhteydessä ei ole laadittu erillistä maaseutuvaikutusten arviointia, kaavassa on esitetty maankäyttöluokittainen vaikutusten arviointitaulukko. Taulukossa käsitellään vaikutuksia maaseutuelinkeinoihin useassa kohdassa. Maa- ja metsätalousministeriön lausunnossa on kiinnitetty

huomiota siihen, ettei kaavassa ole soiden ja turvemaiden osalta käytetty valtioneuvoston periaatepäätöksessä soiden ja turvemaiden kestäväää käyttöä koskevia yleissuosituksia. Ympäristöministeriö toteaa, että Länsi-Lapin maakuntakaava on ollut ehdotuksena nähtävillä kesä-heinäkuussa 2012 siis ennen valtioneuvoston 30.8.2012 tekemään periaatepäätöstä. Kaavan laadinnassa hyödynnettiin valmisteilla olevan Soiden ja turvemaiden kansallisen strategian aineistoa. Maakuntakaavassa esitetty luokitus eroaa strategian yleissuosituksista siten, että luonnontilaisuusluokituksessa luokkaan 2 on luokiteltu kaikki ne suoalueet, joissa on luonnontilaisia osia ja ne suot, joissa inventoinnissa todettiin erityisiä arvoja tai jotka edustivat poikkeuksellisia suotyyppisiä, rajattiin jos selvityksen yhteydessä pois kaavaehdotuksessa osoitettavista turvetuotannon suunnitteluun soveltuvista suoalueista.

Maa- ja metsätalousministeriön lausunnossa on katsottu, että kaavaselostuksessa jää epäselväksi, kuinka paljon turvetuotantoa suuntautuu vanhoille tuotantoalueille, kuinka paljon alueita poistuu käytöstä lähivuosina ja paljonko tuotannon tason säilyttämiseksi tarvitaan uusia tuotantoalueita Länsi-Lapissa vuoteen 2020. Ympäristöministeriö toteaa, että kaavassa on osoitettu toiminnassa olevat tai ympäristöluvan saaneet turpeenottoalueet aluevarauksina. Aluevarauksia on 5300 hehtaaria ja turvetuotannon suunnitteluun soveltuvaksi alueeksi osoitettuja alueita 7400 hehtaaria. Maakuntakaavan taustaselvityksessä Geologiset varat ja pohjavesi -raportissa on arvioitu turpeenkäyttöä Lapissa ja Länsi-Lapissa. Länsi-Lapin alueella suurin osa turpeesta käytetään energiaturpeena ja energiaturpeen käyttötarpeen on arvioitu pysyvän suunnilleen nykyisellä tasolla vuoteen 2020 asti.

Lausumat valituksista

1) Lapin luonnonsuojelupiiri

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Kaavamerkintöjen lisäämistä ja täydentämistä koskevat vaatimukset

Valituksessa on vaadittu lisättäväksi maakuntakaavaan muun muassa valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat, luo- ja viheryhteystarvemerkintöjä, hiljaiset alueet sekä muuttamaan Karsikkoniemi S-alueeksi. Lisäksi valituksessa on vaadittu täydentämään tuulivoimaa ja M- ja MU-merkintöjä koskevia määräyksiä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 31 § 3 momentin mukaan ministeriön on jätettävä kaava kokonaan tai osittain vahvistamatta, jollei kaava täytä sille 28 §:ssä asetettuja sisältövaatimuksia tai jos päätös muutoin on lainvastainen. Muussa tapauksessa päätös on vahvistettava.

Ympäristöministeriö toteaa kaavaratkaisun täydentämistä ja muuttamista koskevien vaatimusten osalta, että maankäyttö- ja rakennuslain 31 § 3 momentin mukaan ministeriöllä ei ole toimivaltaa kaavan vahvistamisen toteuttamisen yhteydessä muuttaa maakunnan liiton tekemää kaavaratkaisua, vaan ainoastaan tutkia ratkaisun lainmukaisuus. Valituksessa esitetyn Kemi-Tornion ydinvoima- ja maankäyttö- ja rakennuslain kumoamisvaatimuksen osalta ympäristöministeriö toteaa, että Länsi-Lapin maakuntakaavassa ei käsitellä Kemi-Tornion alueen ydinvoimamaakuntakaava- aluetta koskevia alueidenkäyttövarauksia. Valtakunnallisesti arvokkaiden tuuli- ja rantakerrostumien huomioon ottamisesta kaavaratkaisussa ympäristöministeriö toteaa, että julkaisu kyseisistä luonnonarvoista julkaistiin Länsi-Lapin maakuntakaavan oltua jo ehdotuksena nähtävillä. Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat on kuitenkin osoitettu maakuntakaavan selostuksen liitekartassa.

Ympäristöministeriö toteaa lisäksi tulvadirektiivin valmistelun siirtämistä maa- ja metsätalousministeriöstä ympäristöministeriöön koskevaan vaatimukseen, että maakuntakaavan vahvistamisen yhteydessä ei ratkaista tulvadirektiivin valmisteluun liittyviä toimivaltakysymyksiä.

Kaivostoiminnan kehittämisvyöhykkeet

Valituksessa on vaadittu kehittämisvyöhykkeiden poistamista kaavasta, muun ohella sillä perusteella, vyöhykkeiden vaikutuksia ei ole tutkittu ja vyöhykemerkinä voi olla maanomistajalle rasite.

Ympäristöministeriö toteaa, että kaivostoiminnan kehittämisvyöhykemerkinä tarkoituksena on informoida alueella olevasta mineraalipotentialista ja siten varautua tulevaisuuden alueidenkäytön suunnittelutarpeisiin. Kehittämisperiaatemerkinä ei ole samanlaisia oikeusvaikutuksia kuin aluevarausmerkinnällä, eikä siten maanomistajien näkökulmasta alueidenkäyttö ole tullut ratkaistuksi ek-merkinnällä. Merkinän informaatio-ohjaus kohdistuu yksityiskohtaisempaan suunnitteluun.

Turvetuotannon suunnitteluun soveltuvat alueet ja maa-ainesten ottoalueet

Valituksessa on vaadittu turvetuotannon suunnitteluun soveltuvien alueiden ja maa-ainesten otto-alueiden poistamista kaavasta niiltä osin, kun kohteet eivät ole jo saaneet tuotantolupaa. Valituksen mukaan kaavassa ei ole arvioitu turpeen ottamisesta aiheutuvan elohopeakuormituksen määrää, eikä tehty vesistötarkastelua valuma-alueittain.

Turvetuotannon suunnitteluun soveltuvien aluevarausten osalta ympäristöministeriö toteaa, että maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin selvityksiin kaavan vaikutuksista. Kaavassa on osoitettu alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä eot turvetuotannon suunnitteluun soveltuvia alueita. Kaavamerkinän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan alueita, joilla on tutkittuja turvevaroja. Merkinää koskevien kaavamääräysten mukaan turpeenottoalueiksi voidaan ottaa jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita tai käytöstä poistettuja suopeltoja. Soiden luonnontilaiset tai luonnontilaisten kaltaiset osat tulee jättää tuotannon ulkopuolelle. Turvetuotantoalueiden käyttöönoton suunnittelussa ja ajoittamisessa on otettava huomioon toiminnan vaikutukset alapuolisen vesistön tilaan ja pohjavesiin sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Turvetuotannon jälkikäyttöä suunnitellessa poronhoitoalueella tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.

Kaavaratkaisua varten on laadittu selvitykset, Potentialisten turvetuotantosoiden luonnontilaisuusinventoinnit, Turvetuotantoon potentiaalisesti soveltuvien, luonnontilaisuudeltaan luokkaan 2 kuuluvien, suoalueiden luonnonarvot sekä Tarkennus turvetuotannon vesistövaikutusarvioon. Selvitysten perusteella luonnontilaisuudeltaan luokkaan 2 luokiteltiin kaikki ne suot joilla on luonnontilaisia osia. Ne suot, joilla todettiin erityisiä arvoja tai jotka edustivat poikkeuksellisia suotyyppisiä, rajattiin jo selvityksen yhteydessä pois kaavaehdotuksessa osoitettavista suoalueista. Vesistövaikutusarvion mukaan kaikkien potentiaalisten kohteiden samanaikainen käyttöön otto voisi aiheuttaa Kaakamojoen, Kaisajoen ja Simojoen keskiosan valuma-/vesistöalueille todennäköisesti vesistökuormituksen selvää kasvua. Erityisesti Kaakamo- ja Kaisajoessa tämä voi tarkoittaa sitä, että kyseisten vesistöalueiden tavoitetilaa ei voitane saavuttaa tai nykyisen tilan ylläpito voi vaikeutua. Kahden kriittisimmäksi todetun joen (Kaisajoki ja Kaakamojoki) vesistövaikutusten osalta on täydentävässä selvityksessä todettu, että jos suunnitellusta turvetuotantoalasta olisi käytössä 50 %, pitoisuuslisäykset ja niiden osuus (≤ 1 %) keskimääräisestä vedenlaadusta jäisivät Kaakamojoen kohdalla pieniksi. Kaisajoen kohdalla laskennallisten pitoisuuslisäyksien osuus keskimääräisistä pitoisuuksista olisi < 4 %, kun 50 % suunnitellusta turvetuotantoalasta

Ympäristöministeriö toteaa, että turvetuotannon suunnitteluun soveltuvien kaavamerkinä tarkoituksena on osoittaa tutkittujen turvevarojen sijaintia alueen erityisominaisuutena. Toisin kuin aluevarausmerkinnät, alueen erityisominaisuutta kuvaavien eot-merkintöjen tarkoituksena ei ole ohjata turvetuotannon edellyttämää ympäristölupamenettelyä, vaan lähinnä korostaa ja informoida mahdollisia muita maankäyttöintressejä ajatellen turvevarantojen olemassa olon huomioon ottamista maakuntakaavan toteuttamisessa. Alueen erityisominaisuutta kuvaavien merkintöjen käyttämisen edellytyksenä maakuntakaavassa ei voida pitää kaikkea ympäristölupamenettelyssä tarvittavia vaikutusarviointien tekemistä ottaen huomioon kaavamerkinän laatu ja

maakuntakaavan mittakaavasta johtuva yleispiirteisyys. Kun otetaan huomioon kaavan eot-merkintöjen osoittamiskriteerit, kaavamääräykset sekä turvetuotannon toteuttamisen edellyttämät ympäristövaikutusten arviointimenettelyt ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain ja ympäristönsuojelulain mukaan, on eot-merkintöihin liittyviä selvityksiä pidettävä riittävinä maakuntakaavan tarkoitus huomioon ottaen.

Ympäristöministeriö toteaa, että valituksessa ei ole yksilöity miltä osin maa-aineiston ottoalueet tulisi jättää vahvistamatta, eikä esitetty muutoinkaan, millä perusteella maa-aineiston otto-alueet valittajan käsityksen mukaan tulisi jättää maakuntakaavassa vahvistamatta.

Selkäsaaren yhteystarvemerkinä

Valituksessa on vaadittu Selkäsaaren yhteystarvemerkin poistamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin selvityksiin kaavan vaikutuksista. Ympäristöministeriö toteaa, että maakuntakaavassa on osoitettu yhdystien yhteystarve Kemin Selkäsaareen.

Lapin liitto valituksen johdosta antamassaan vastineessa todettu muun ohella, että Selkäsaaren alue on todettu yhdeksi potentiaaliseksi kasvualueeksi tehdyssä tutkimuksessa, jossa tavoitteena oli löytää yhdyskuntarakennetta eheyttäviä toimia. Selkäsaaren pohjoisosaan on nykyisellään kaavoitettu tiivis loma-asuntoalue. Saaren keskiosissa on kulttuurihistoriallisia arvoja. Selkäsaari soveltuu hyvin sekä asumisen että matkailu- ja virkistyspalvelujen kehittämiseen.

Ympäristöministeriö toteaa, että yhteystarvemerkinä on kehittämisperiaatemerkintä, johon ei voi perustua maantielain mukainen yleis- tai tiesuunnitelma. Yhteystarvemerkinä osoitetaan ne tieyhteydet, joiden tarve voidaan todeta, mutta sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy vielä huomattavaa epävarmuutta. Kun otetaan huomioon tieyhteyden toteuttamisen edellyttämä jatko-suunnittelu ja kaavamerkinä luonne kehittämisperiaatemerkintänä, ympäristöministeriö katsoo, ettei yhteystarvemerkinä ole valituksessa esitetyillä perusteilla lainvastainen.

2) Lounais-Lapin Vihreät ry

Ympäristöministeriö hylkää valituksen siltä osin, kun valituksessa vaadittu kaavan vahvistamatta jättämisistä sillä perusteella, ettei kaavassa ole osoitettu valtakunnallisesti arvokkaita tuuli- ja rantakerrostumia.

Ympäristöministeriö hyväksyy valituksen Varevuoman turpeenottoaluetta koskevilta osin.

Perustelut

Valtakunnallisesti arvokkaiden tuuli- ja rantakerrostumien huomioon ottamisesta kaavaratkaisussa ympäristöministeriö toteaa, että julkaisu kyseisistä luonnonarvoista julkaistiin Länsi-Lapin maakuntakaavan oltua jo ehdotuksena nähtävillä. Valtakunnallisesti arvokkaita tuuli- ja rantakerrostumia koskeva inventointi ei sisälly valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitamiin inventointeihin. Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat on kuitenkin osoitettu Länsi-Lapin maakuntakaavan selostuksen liitekartassa ja ne tulevat huomioon otettavaksi kaavaratkaisussa, sitä seuraavan kerran muutettaessa. Maakuntakaavaratkaisu ei kaavan laatimisprosessin aikataulu huomioon ottaen ole voinut sisältää merkintöjä valtakunnallisesti arvokkaista tuuli- ja rantakerrostumista, eikä kaavaratkaisu ole lainvastainen valituksessa esitetyillä perusteella.

Varevuoman turpeenottoalue

Valituksessa on vaadittu Varevuoman turpeenottoalueen (EOT 2499) vahvistamatta jättämistä riittämättömien luontoselvitysten vuoksi, koska Varevuoma on enimmäkseen luonnontilainen suo.

Ympäristöministeriö toteaa, että Länsi-Lapin maakuntakaavassa EOT-merkinnällä osoitetaan turvetuotantoalueita. Kaavaselostuksen mukaan merkinnällä osoitetaan olemassa olevia jo ympäristöluvan saaneita turvetuotantoalueita. Lapin liitto on vastineessaan valituksesta todennut, että Varevuoman lupatilanne on jäänyt tarkistamatta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Ympäristöministeriö toteaa, ettei Tornioon sijoittuvaa Varevuoman turpeenottoaluetta koskien ole maakuntakaavaa laadittaessa tehty erikseen selvityksiä alueen luontoarvoista, eikä Varevuoma sisälly myöskään Potentiaalisten turvetuotantosoiden luonnontilaisuusinventointiin. Kun otetaan huomioon turvetuotantoalueita koskevan kaavamääräyksen käyttötapa kaavassa sekä Varevuoman aluetta koskevien luontoselvitysten puuttuminen, ympäristöministeriö katsoo, ettei ole arvioitavissa täyttääkö maakuntakaava maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset erityisesti luonnonarvojen vaalimisesta Varevuoman EOT-aluevarauksen osalta. Ympäristöministeriö jättää kaavan vahvistamatta tältä osin.

3) Perämeren kalastusalue

Ympäristöministeriö toteaa, että lausunnon antaminen valituksen johdosta raukeaa tuulivoimala-alueiden jäätyä vahvistamatta myös valituksen kohteena olevien Ajoksen ja Röyttän tuulivoimaloiden aluetta koskevien kaavamerkintöjen osalta jäljempänä kohdassa Vahvistamatta jätetyt aluevaraukset ja kaavamääräykset ilmenevin perustein.

Vahvistamatta jätetyt aluevaraukset ja kaavamääräykset***Varevuoman turpeenottoalue***

Ympäristöministeriö jättää Varevuoman turpeenottoaluetta koskevan kaavamerkinnän EOT 2499 maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisena vahvistamatta valituksen 2 yhteydessä esitetyin perustein.

Merialueella sijaitsevat tuulivoimaloiden alueet

Ympäristöministeriö jättää vahvistamatta tuulivoimaloiden aluetta koskevat merkinnät tv 2281, tv 2282, tv 2283, tv 2284 ja niitä koskevat määräykset maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisena.

Perustelut

Länsi-Lapin maakuntakaavassa on osoitettu merialueelle neljä tuulivoimaloiden aluetta tv 2281 Röyttä, tv 2282 Ajos, tv 2283 Maakrunnin matalikko ja tv 2284 Pitkämatala.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan

sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toimivia yhteysverkostoja ja energiahuoltoa koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä edistetään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia. Näitä tavoitteita koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden luonto- ja kulttuuriympäristöjen erityisiä aluekokonaisuuksia koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään rannikkoalueen, Lapin tunturialueiden ja Vuoksen vesistöalueen säilymistä luonto- ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävänä aluekokonaisuuksina. Samalla varmistetaan, että asumisen ja elinkeinotoiminnan harjoittamisen edellytykset säilyvät. Alueiden erityispiirteet tunnustetaan ja alueidenkäyttö sovitetaan mahdollisimman tasapainoisesti yhteen poikkeuksellisten luonnonolojen, luonnon kestävyyden ja kulttuuriarvojen turvaamiseksi. Näitä tavoitteita koskevien erityistavoitteiden mukaan on muun muassa jokien suistoalueilla kiinnitettävä erityistä huomiota maiseman ja luonnontalouden erityispiirteisiin.

Riittävien tutkimusten ja selvitysten sekä vaikutusten arviointien yksityiskohtaisuuteen vaikuttavat kaavataso, kaavan yksityiskohtaisuus ja sen ohjausvaikutus, merkinnät ja määräykset sekä vaikutusten merkittävyys. Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäyttöä koskeva suunnitelma ja siinä esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaavoituksessa on selvitysten avulla voitava varmistua siitä, että kaavan sallimien toteuttamisvaihtoehtojen puitteissa löytyy maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset täyttävä ratkaisu.

Länsi-Lapin maakuntakaavassa on osoitettu merialueella neljä tuulivoimien aluetta erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä tv. Tuulivoimaloiden aluetta koskevan merkinnän mukaan merkinnällä osoitetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamia tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvia alueita. Merkintää koskevan kaavamääräyksen mukaan tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan muodostamiin ryhmiin ja niin lähelle toisiaan kuin se energiantuotannon taloudellisuus huomioiden on mahdollista. Tuulivoimaloiden aluevarauksiin kohdistuu lisäksi määräys, jonka mukaan tuulivoimaloiden suunnittelussa tulee selvittää alueen pesimälinnusto ja lintujen muuttoreitit sekä arvioida yhteisvaikutukset jo toteutuneiden tuulivoimahankkeiden kanssa ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Maakuntakaavassa on lisäksi annettu koko maakuntakaava-alueella koskevia määräyksiä tuulivoimaan liittyen. Määräysten mukaan tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan muodostamiin ryhmiin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun eläimistöön, luontoon ja kulttuuriperintöön sekä lievennettävä haitallisia vaikutuksia.

Kaavaselostuksen aluekuvausten mukaan alueet on tarkoitettu maakunnallisesti merkittäviksi tuulivoimala-alueiksi ja maakuntakaavaselostuksen mukaan seudullisesti merkittävänä tuulivoimaloiden alueena pidetään 8-10 voimalan kokonaisuutta. Maakuntakaavassa ei ole esitetty aluekohtaisia voimaloiden enimmäismääriä, eikä edellä esitettyjen kaavamääräysten lisäksi muita suunnitellu- tai suojelumääräyksiä.

Kohdekohtaisissa aluekuvauksissa on todettu, että tv 2281 *Röyttä* sijaitsee Tornion edustalla Röttän teollisuus- ja satama-alueelta kaakkoon ja etelään ja Perämeren kansallispuistosta luoteeseen. Alueella on toiminnassa 8 kpl 3,6 MW voimalaa. Maakuntakaavassa esitetään Tornion yleiskaavan 2021 mukainen aluerajaus. Alue tv 2282 *Ajos* sijaitsee Kemin Ajoksen satama-alueella ja satama-alueelta etelään. Alueella toiminnassa 11 kpl 3 MW voimalaa. Alueelle on tehty ympäristövaikutusten arviointi, jossa tutkittiin neljää eri vaihtoehtoa. Maakuntakaavassa esitetään VE 2:n mukainen rajaus, jolloin alueelle mahtuisi 38 voimalaitosta yksikkökooltaan 3-5 MW, teho 114–190 MW.

Vaihtoehdossa rakennetaan sähköasema merelle, jossa tuulivoimaloilta tulevat merikaapelit yhdistetään yhdeksi maalle johdettavaksi merikaapeliksi. Alue tv 2283 *Maakrunnin matalikko* on Simojokisuun ja Simon saariston edustalla yli viiden kilometrin etäisyydellä rannikosta ja yli kolmen kilometrin päässä saarista. Saariston rikkonaisuus, luonnontilaisuus sekä kulttuurihistoriallisten kohteiden esiintyminen tekevät maisema-alueesta herkän. Merialueen maisemallista herkkyyttä lisäävät jonkin verran kaukana rannikosta sijaitsevat, luonnonkauniit ja kulttuurihistoriallisia arvoja omaavat saaret, joiden lähimaisemaan voimalat sijoittuvat. Maisemallisia vaikutuksia on mahdollista lieventää merkittävästi pienentämällä voimaloiden määrää ja keskittämällä voimalat yhdelle - kahdelle alueelle. Alue tv 2284 *Pitkämatala* sijaitsee kaukana rannikosta avomerellä olevalla matalikolla. Mantereelle etäisyyttä lähimmistä tuulivoimalaitoksista on yli 20 km ja Ulkokrunnille 6-7 km. Laaja tuulivoimapuisto muuttaa etenkin Ulkokrunnin länsirannan merinäkyviä, mutta avoimen merimaiseman laajuus vähentää vaikutuksia.

Länsi-Lapin maakuntakaavaa varten on laadittu Lapin eteläisten osien tuulivoimaselvitys. Tuulivoimaselvityksessä on keskitytty rannikolle ja sisämaahan sijoittuvien tuulivoimatuotannon suunnitteluun soveltuvien alueiden tarkasteluun. Selvityksessä on merialueelle osoitettujen tuulivoimaloiden osalta todettu ainoastaan, että Kemissä on vireillä Ajoksen merituulivoimapuiston laajennus ja Torniossa Röyttän merituulivoimapuiston rakentaminen. Selvitykseen ei liity merialueelle sijoittuvien tuulivoimaloiden vaikutusten arviointia. Tuulivoimarakentamisen suunnittelussa maakuntakaavatasolla merkittävimmät huomioon otettavat vaikutukset liittyvät maisemaan, asumisviihtyvyyteen ja ääneen sekä luonnonympäristöön.

Ympäristöministeriö toteaa, että Länsi-Lapin maakuntakaavan on tarkoitus kumota voimassa oleva Lapin meri- ja rannikko-alueen tuulivoimamaakuntakaava, jossa tarkastellut tuulivoima-alueet on osoitettu osaksi erilaisin aluerajauksin. Meri- ja rannikkoalueen tuulivoimamaakuntakaavaan on liittynyt selvitys Tuulivoimatuotantoon soveltuvat alueet Perämerellä ja Merenkurkussa (SY 666) vuodelta 2004. Selvityksessä on tarkasteltu alueiden soveltuvuutta muun muassa maiseman, kulttuuriperinnön ja luonnonympäristön osalta ja todettu avomerellä sijaitsevien kohteiden Maakrunnin matalikko ja Pitkämatala soveltuvan hyvin tai melko hyvin tuulivoimatuotantoon maisemavaikutusten näkökulmasta, mutta luonnonympäristöön lähinnä linnustoon ja asumisviihtyvyyteen arvioitujen vaikutusten näkökulmasta Maakrunnin matalikon on katsottu soveltuvan tuulivoimatuotantoon vain varauksin. Luonnonympäristöön liittyvissä vaikutuksissa ei ole otettu huomioon tuulivoimarakentamisen vaikutuksia vedenalaisen luontoon. Alueen erityisominaisuudet huomioon ottaen kaavaa laadittaessa keskeistä olisi selvittää kalaston kannalta arvokkaat alueet esimerkiksi vaelluskalojen lisääntymis- ja syönnösalueet sekä vaellusreitit. Ympäristöministeriö toteaa, että voimassa olevaa Lapin meri- ja rannikkoalueen tuulivoimamaakuntakaavaa varten tehdyt selvitykset on laadittu 10 vuotta sitten. Tuulivoimarakentamisessa tapahtuneen kehityksen vuoksi muun muassa voimaloiden koko ja teho ovat kasvaneet ja tietämys tuulivoimarakentamisen vaikutuksista on lisääntynyt. Tästä syystä vuonna 2004 tehtyjä selvityksiä on pidettävä merkittäviltä osin vanhentuneena.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on ympäristöministeriön pyynnöstä antanut lausunnon 4.11.2013 Länsi-Lapin maakuntakaavan tuulivoima-alueiden kalastovaikutuksista. RKTL on lausunnossaan todennut, että maakuntakaavan merelle sijoittuvat tuulivoima-alueet sijaitsevat Tornionjoen vaikutusalueella, joka on tärkeää vaellusaluetta usealle eri uhanalaisuusluokituksen omaavalle kalalajille. Tornionjoki on eräs maailman suurimmista ja tuottoisimmista lohijoista sekä luultavasti tuottoisin Itämeren vaellusjokien kutujoki. Ympäristövaikutusten arvioinnissa olisi kiinnitettävä huomiota myös äärimmäisen uhanalaisen meritaimenen vaelluksiin kohdistuviin vaikutuksiin. RKTL pitää todennäköisenä, että monet Itämeressä kasvavat kevätkutuiset rannikon sisävesikalat käyttävät Tornionjoen suistoaluetta ja joen alaosaa lisääntymiseen. Tornionjoen ohella kaava-alueella sijaitsee toinen arvokas lohijoki, Simojoki, jossa on oma luontaisesti lisääntyvä lohikantansa. RKTL on lausunnossaan katsonut, että kalastovaikutukset ovat avainasemassa merellisten tuulivoima-alueiden vaikutuksia arvioitaessa. Ellei kalojen kutualueita tai vaellusreittejä tunneta, ei ympäristövaikutusten arviointia RKTL:n näkemyksen mukaan voida tehdä luotettavasti. Tällä hetkellä mistään kalalajista ei tunneta tarkkoja vaellusreittejä meren ja joen välillä. Lohesta

tiedetään, että lohet lähestyvät esimerkiksi Tornionjokea pääosin Kemijoen edustan kautta eli itä-kaakko-suunnasta. Jokeen lisääntymään nousevien kalojen ohella on muistettava, että kuteneiden kalojen ja niiden jälkeläisten tulee voida myös onnistuneesti laskeutua mereen. RKTL on lisäksi esittänyt karttaliitteellä kalastuspaikkasidonnaiset Carlin-merkkipalautuksiin perusta havainnot lohien kutuvaelluksesta. Kartan mukaan lohet lähestyvät alueen jokisuita ja joki kaakon ja idän suunnalta.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on katsonut, että kaava-alueen olosuhteet, erityisesti alueen mataluus ja suunniteltujen tuulivoima-alueiden sijoittuminen matalikolle, vaikeuttavat kauempana merialueella ja rannikkoalueella sijaitsevien aluevarausten vaikutusten erillistä arviointia ilman tarkempia selvityksiä. Tuulivoimarakentamisen ja käytön vaikutuksista vaeltaviin kaloihin ei ole olemassa kunnollista, selviä johtopäätöksiä antavaa tutkimustietoa kaava-aluetta vastaavista olosuhteista (meren mataluus, pieni suolapitoisuus, jääpeite). RKTL on kiinnittänyt huomiota myös ulapalle sijoittuvan aluevarauksen vaikutusten arvioinnintarpeesta. Kalastovaikutukset ovat riippuvaisia sähkönsiirtoon mantereelle käytettävistä menetelmistä. Kaapeloinnin sähkömagneettisten kenttien ja tuulivoiman rakentamisen muiden vaikutusten arvioimiseksi erityisesti vaelluskaloihin tarvitaan tutkimuksia. RKTL on tiivistänyt näkemyksensä toteamalla, että tuulivoiman rakentaminen kaavoitusalueelle on riski uhanalaisille vaelluskalakannoille. Kokonaisriskin suuruutta ei voida puutteellisen tiedon vuoksi arvioida ilman tarvittavia tutkimuksia tuulivoima-alueiden kalastovaikutuksista. Kun kyseessä ovat uhanalaiset ja mittaamattoman arvokkaat kalakannat, tulisi toimia varovaisuusperiaatteen mukaisesti ja suhtautua kaavan aluevarauksiin kriittisesti.

Ympäristöministeriö toteaa, että tuulivoimaa koskeva valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden muutos tuli voimaan valtioneuvoston päätöksellä vuonna 2009. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät voimassa olevassa muodossaan esittämään maakuntakaavassa tuulivoiman hyödyntämiseen *parhaiten soveltuvat alueet*. Alueiden soveltuvuuden arvioinnissa keskeisessä asemassa ovat riittävät selvitykset ja vaikutusarviointit, joiden sisältöä ohjaa paitsi kaavan tavoite myös maakunnan erityispiirteistä johtuvat tekijät. Ympäristöministeriö katsoo ottaen huomioon edellä vaikutusarvioinneista lausuttu, Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen lausunnosta ilmenevä vaelluskaloihin kohdistuvien tutkimusten ja selvitysten puutteellisuus, etteivät kaavan selvitykset täytä maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä asetettuja vaatimuksia eikä näin ollen ole arvioitavissa täyttääkö kaava merialueelle osoitettujen tuulivoimaloiden osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä maakuntakaavalle asetetut sisältövaatimukset.

Tuulivoimaloiden alueet tv 2385 Onkalo ja tv 2386 Uusikangas-Mustaniemi, tv1 2380 Viisavaara, tv 2390 Reväsvaara, tv2391 Isottimuvaara

Ympäristöministeriö jättää tuulivoimaloiden alueet tv 2385, tv 2386, tv 2390 ja tv2391 sekä tuulivoimatuotannon suunnitteluun soveltuvan alueen tv1 2380 maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastaisena vahvistamatta.

Perustelut

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maiseman, kulttuuriperinnön ja luonnonarvojen vaalimiseen.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä.

Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta. Erylistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat. Näillä alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen.

Länsi-Lapin maakuntakaavassa tuulivoimaloiden aluetta koskevan tv-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamia tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvia alueita. Merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan muodostamiin ryhmiin ja niin lähelle toisiaan kuin se energiantuotannon taloudellisuus huomioiden on mahdollista. Poronhoitoalueella alueen käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen poronhoidon edellytykset. Merkintöihin tv 2385, tv 2386, tv 2387 kohdistuu lisäksi aluekohtainen määräys, jonka mukaan tuulivoimaloiden suunnittelussa tulee selvittää alueen pesimälinnusto ja lintujen muuttoreitit sekä arvioida yhteisvaikutukset jo toteutuneiden tuulivoimahankkeiden kanssa ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden suunnitteluun soveltuvan alueen tv 1 -merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä tuulivoimatuotannon suunnitteluun soveltuvia alueita. Kaavamääräykset tv 1 -merkinnällä ovat samat kuin tv-merkinnällä.

Maakuntakaavassa on lisäksi annettu koko maakuntakaava-alueita koskevia määräyksiä tuulivoimaan liittyen. Määräysten mukaan tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan muodostamiin ryhmiin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun eläimistöön, luontoon ja kulttuuriperintöön sekä lievennettävä haitallisia vaikutuksia.

Onkalo tv 2385 ja Uusikangas - Mustaniemi tv 2386 tuulivoimaloiden alueeksi osoitetut alueet sijaitsevat Simon kunnan alueella. Alueet rajautuvat valtioneuvoston päätöksellä 1.5.1995 hyväksytyyn valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, joka on osoitettu maakuntakaavassa merkinnällä ma 8139 Simojoen suun kulttuurimaisema.

Ympäristöministeriö toteaa, että Länsi-Lapin maakuntakaavaa varten on laadittu Lapin eteläisten osien tuulivoimaselvitys, Pöyry 2.3.2012 (Tuulivoimaselvitys). Tuulivoimaselvityksessä alueiden tarkastelussa on todettu Simojoen suun kulttuurimaiseman läheisyys. Vaikutusten arvioinnissa on oletettu, että puusto muodostaa monin paikoin näköesteen maisema-aluekokonaisuuden ja tuulivoimaloiden alueen väliin, eikä näin ollen merkittäviä vaikutuksia maisema-alueelle syntyisi. Selvityksessä on myös arvioitu, että paikoin voi kuitenkin avautua näkymälinjoja kylien peltoaukeilta kohti tuulivoimaloita, joiden myötä maisemakuva muuttuu teollisemmaksi ja rakennetummaksi. Selvityksen mukaan tarkemmassa sijoitussuunnittelussa tulee ottaa kylien sisäisiä tärkeitä näkymälinjoja huomioon, jotta mahdollisia haittavaikutuksia voidaan lieventää.

Maisema-aluetyöryhmä mietinnössä (Mietintö 66/1992 II ympäristöministeriö) on todettu Simojoen suun maisemakuvasta muun muassa, että Simojoen suu edustaa Perämeren rannikon perinteistä kulttuurimaisemaa ja merelle avautuvaa maisemakokonaisuutta. Simonkylän ja Simonien kylien vauraudesta kertovat komeat, hyvin säilyneet talonpoikaistalot. Alueen kulttuurimaisema koostuu peräkkäisistä, pienten metsiköiden tai niitä laajempien metsäalueiden toisistaan erottamista tienvarren kylä- ja peltoaukeista. Parhaimmillaan maisemakuva on Simonkylän Joki-päässä ja Simoniemen kalasataman luona, missä kumpareilla seisovat peräpohjalaistalot ja niittyjen yli joelle tai merelle aukeava luonnonmaisema muodostavat mieleenpainuvan kokonaisuuden. Kaavaselostuksen aluekuvaukseen liitetyn kehittämisperiaatteen tavoitteena on säilyttää maisemakokonaisuuden arvo. Kehittämisperiaatteen mukaan tuetaan ja kehitetään maisemanhoitoa,

kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat piirteet säilytetään ja uudisrakentaminen sovitaan perinteiseen ympäristöön, lisäksi tavoitteena on, että pelot ja niityt pyritään pitämään avoimina. Simojoen suun arvokkaan maisema-alueen sisällä sijaitsee myös valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin lukeutuva (VNp 22.12.2009 Valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä, RKY 2009) Simonkylän ja Simonniemen kyläasutus, joka on osoitettu maakuntakaavassa merkinnällä ma 8144.

Ympäristöministeriö toteaa, että Simojen suun valtakunnallisesti merkittävälle maisema-alueelle on vireillä valtakunnallisen maisemanhoitoalueen perustaminen.

Tuulivoimaloiden alue *tv 2390 Reväsvaara* sijaitsee Ylitornion kunnassa. Tarkastelualueen luoteispuolella sijaitsee Aavasaksan valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ma 6097 lähimmillään noin 4 km:n etäisyydellä. Alueen länsipuolella noin 2 km:n etäisyydellä sijaitsee Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ma 6098, johon sisältyy myös valtakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin lukeutuva Tornionjoen jokivarsiasutus ma 8146.

Tuulivoimaselvityksessä on maisema ja kulttuuriympäristön osalta todettu, että kohdealue kohoaa melko selvästi ympäristöstään, joten visuaaliset vaikutukset voivat ulottua laajalle alueelle. Tarkastelualueen sijainti kohtalaisen lähellä arvokkaita maisema- ja kulttuuriympäristöalueita edellyttää kohteen toteuttamista varten tarkempaa suunnittelua ja arviointia, sillä alueen tuulivoimarakentamisella on vaikutuksia maisemaan. Tuulivoimaloiden visuaalista hättävää vaikutusta ympäröivien alueiden maisema- ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin voidaan kuitenkin vähentää tai ehkäistä voimaloiden sopivalla sijoittelulla. Etäisyys Aavasaksan vaaralta tuulivoima-alueelle on kuitenkin yli 8 km. Aavasaksan alueen ja tarkastelualueen väliin jää lukuisien vaarojen ja kumpareiden vyöhyke, joka säilyy tuulivoimarakentamisen ulkopuolella. Metsäinen maasto kumpareilla voi ainakin paikoin katkaista näkymiä tuulivoima-alueelle. Kaavaselostuksen aluekuvauksessa Reväsvaarasta on todettu muun muassa, että alue soveltuu tietyin varauksin tuulivoimarakentamiseen. Kohteeseen saattaisi olla mahdollista toteuttaa pienehkö puisto.

Tuulivoimaloiden alue *tv 2391 Isottimuvaara* sijaitsee pääosin Ylitornion kunnassa ja pieneltä osin Pellon kunnan alueella. Tuulivoimaselvityksessä on maisema ja kulttuuriympäristön osalta todettu, että kohdealue on kumpuilevaa vaaramaisemaa, kaakkoispuolella maisema on alavampaa ja soista. Kohteen länsireuna sijoittuu lähimmillään 1 km:n etäisyydelle Tornionjoesta, Tornionjokilaakson reunamille. Kohdealueen lounaispuolelle sijoittuu laaja valtakunnallisesti arvokas Aavasaksan maisema-alue, joka lähimmillään rajautuu kohteeseen. Aavasaksalla sijaitsee myös valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Kruununpuiston matkailurakennukset SR 3075 sekä Portimojärven suulla sijaitseva Kristineströmin kartano SR 3075. Alueen pohjoispuolella on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Ratasjärven kulttuurimaisema ma 8147, joka sijaitsee jylhien vaarojen välisessä painanteessa. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Ratasjärven kylä, on osa tätä maisema-aluetta. Kylä sijaitsee lähimmillään noin 1,5 kilometrin etäisyydellä kohdealueesta.

Tuulivoimaselvityksessä on maisemavaikutuksista todettu, että valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille kohdistuisi paikoin hättävää vaikutuksia tuulivoimaloiden rakentamisen myötä. Erityisen merkittävänä tulee tarkastella vaikutuksia Aavasaksan kansallismaisemaan. Myös näkyvät Tornionjoen varrella saattavat muuttua monin paikoin. Voimaloiden sopivalla sijoittelulla voidaan lieventää ja paikoin ehkäistä haitallisia vaikutuksia Ratasjärven ja Aavasaksan maisemallisille ja kulttuurihistoriallisille arvoille. Vaikutuksista Aavasaksan alueen maisema-arvoihin on kuitenkin todettu, että etäisyys tuulivoimaloiden alueesta Aavasaksan vaaraan on vähimmillään noin 10 km. Tämän perusteella voidaan todeta, että tuulivoimarakentamisella ei ole merkittäviä hättävää vaikutuksia Aavasaksan alueen maisemallisiin arvoihin, sillä alueelta säilyy eheitä näkymäsektoreita, ja yli 10 km etäisyydellä tuulivoimalat eivät ole maisemakuvassa hallitsevia.

Tuulivoimaloiden suunnitteluun soveltuvana alueena osoitettu *tv1 2380 Viisavaara* sijaitsee Ylitornion kunnan alueella rajautuen Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen ma 6097. Länsipuolella runsaan 5 km:n etäisyydellä sijaitsee Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ma 6098, johon sisältyy myös maakunnallisesti merkittävä Tornionjoen kulttuurimaisema-alue.

Tuulivoimaselvityksessä maisemavaikutuksista on todettu muun muassa, että kohdealue kohoaa melko selvästi ympäristöstään, joten visuaaliset vaikutukset voivat ulottua laajalle alueelle. Tarkastelualueen sijainti hyvin lähellä arvokkaita maisema- ja kulttuuriympäristöalueita edellyttää kohteen toteuttamista varten tarkempaa suunnittelua ja arviointia, sillä alueen tuulivoimarakentamisella on vaikutuksia maisemaan. Voimaloiden visuaalista haittavaikutusta ympäröivien alueiden maisema- ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin voidaan kuitenkin jonkin verran vähentää voimaloiden huolellisella sijoittelulla. Metsäisen maaston on arvioitu paikoin katkaisevan näkymiä tuulivoima-alueelle, mutta Aavasaksan alueelle on kuitenkin todettu voivan aiheutua merkittäviä visuaalisia vaikutuksia. Etäisyys Aavasaksan vaaralta tuulivoima-alueelle on alle 5 km. Tornionjokilaakson arvokkaan maisema-alueen osalta vaikutuksista on todettu, että alue on laaja kokonaisuus, joka ulottuu Tornion kaupungin pohjoispuolelta Ylitorniolle asti. Yksittäisen tuulivoimakohteen vaikutukset laajaan maisemakokonaisuuteen eivät merkittävästi heikennä alueen maisemallisia arvoja. Mikäli tuulivoimakohteita on toteutumassa Tornionjokilaakson alueella useita, tulee tarkastella yhteisvaikutuksia arvokkaan maisema-alueen kokonaisuuteen.

Kaavaselostuksen aluekuvauksessa on Viisavaarasta todettu muun muassa, että tuulivoimarakentaminen alueella voi aiheuttaa visuaalisia haittavaikutuksia sekä Tornionjoen alueeseen että erityisesti Aavasaksan alueeseen tarkastelualueen luontepuolella.

Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemakuvasta ja luonnonpiirteistä on maisema-aluetyöryhmän mietinnössä todettu, että voimakkaat vastakohtaisuudet tekevät Aavasaksan maisema-alueen näkymät erityisen vaikuttaviksi. Tornionjokilaakson alavaa viljelysmäisemää ja vanhaa vaurasta asutusta kehystävät vaarojen tummat huiput. Aavasaksan jyrkkä profiili erottuu tunnusomaisena muiden lakien joukosta jo kaukaa. Aavasaksan huipulta voi ihailla loputtoman kauas ulottuvia vaarojen ja tuntureiden jonoja. Tornionjokilaakson luonnon on sanottu olevan edustavimmillaan Ylitorniolla. Aavasaksan kohdalla luonnonpiirteet vaihtuvat Tornionjoen alavista tulvaniittysaarista Aavasaksan jyrkkiin kalliopahtoihin. Pellot on raivattu tasaiseen jokilaaksoon, jonne asutuskin on keskittynyt. Viljelyksiä reunustaa itäpuolelta metsäinen seinämä, jossa vaarojen huiput kohoavat. Aavasaksan huipuista eteläinen nousee 206 metriin ja pohjoinen 244 metrin korkeuteen merenpinnasta. Varsinkin pohjoiselle laelle ovat tunnusomaisia jyrkänteet dramaattisine korkeusvaihteluineen.

Tornionjokilaakson maisema-alueen maisemakuvasta on maisema-aluetyöryhmän mietinnössä todettu muun muassa, että alue ulottuu Tornion kaupungin pohjoispuolelta lähelle Ylitornion taajamaa. Tornionjoen laakso on laakea ja avara. Kulttuurimaisema on selväpiirteistä. Joen uoma on leveimmillään noin 3 kilometriä Kainuunkylän kohdalla Ylitorniolla. Kainuunkylässä ja Vuopionrannassa sijaitsevat myös suurimmat tulvasaaret. Niittysaaret ovat maisemassa leimaa-antavia.

Kaavaselostuksessa Aavasaksan ja Tornionjokilaakson maisema-alueiden aluekuvauksissa kehittämisperiaatteina on todettu olevan muun muassa, että säilytetään maisemakokonaisuuden arvo, kehitetään ja tuetaan maisemanhoitoa, Aavasaksan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet säilytetään ja Tornionlaakson arvokkaiden kyläympäristöjen ominaispiirteitä vaalitaan.

Kaavaselostuksen vaikutusten arviointia koskevassa osassa on tuulivoimaa koskevien merkintöjen tv ja tv 1 osalta todettu muun muassa, että kaikkien aluevarausten toteutuessa isolla tuulivoimakapasiteetilla vaikutukset maisemakuvaan olisivat huomattavia Länsi-Lapin mittakaavassa. Koko maisemakuva muuttuisi etenkin rannikolla ja korkeilta paikoilta katsottaessa. Maisemallisesti herkimpiä alueita ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet. Rannikolla ja jokivarsilla esimerkiksi

Simonniemen läheisyydessä tuulivoimalat vaikuttavat kulttuurimaiseman mittakaavaan ja visuaalisiin ominaisuuksiin. Aavasaksan läheisyydessä olevat aluevaraukset muuttaisivat toteutuessaan maisemakuvaa ja erämaa vaikutelmaa sekä saattaisivat vaikuttaa Aavasaksan kulttuurihistorialliisiin arvoihin ja arvostuksiin.

Ympäristöministeriö toteaa, että maakuntakaavalle maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetettujen sisältövaatimusten mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on muun ohella otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja kiinnitettävä erityistä huomiota maiseman ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet kuuluvat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitamiin inventointeihin, joiden tulee olla suunnittelun lähtökohtana. Maakuntakaavan tarkoitus yleispiirteisenä suunnitteluvälineenä ei edellytä, että tuulivoimarakentamisen sopivuus maisemaan tulisi yksityiskohtaisesti ratkaista jo maakuntakaavavaiheessa. Tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaisesti yleispiirteinen kaava ohjaa yksityiskohtaisempaa kaavaa, mistä johtuen kaavassa osoitettavista alueidenkäyttömuodoista aiheutuvia vaikutuksia tulee hallita ja rajoittaa paitsi kaavamerkinnöin myös kaavassa annettavin määräyksin. Tuulivoimarakentamisen merkittävimmät vaikutukset maa-alueella kohdistuvat nimenomaan maisemaan. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden läheisyydessä ja vaikutusalueella maakuntakaavalla on keskeinen rooli eri alueidenkäyttömuotojen yhteensovittamisessa niin, että voidaan varmistaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-arvojen säilyminen.

Simojoen suun ja Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueisiin rajoittuvien ja niiden läheisyyteen osoitettujen tuulivoima-aluevarausten selvityksessä on arvioitu alueiden suunnitteluun ja soveltuvuuteen liittyviä tekijöitä mukaan lukien maisema-arvot. Tuulivoimaselvityksessä on tuulivoima-alueista todettu syntyvän valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden arvoja heikentäviä vaikutuksia edellä kuvatun mukaisesti eriasteisesti alueittain, mutta maisema-arvojen heikentymistä ei ole arvioitu merkittäväksi. Alueiden soveltuvuuden arviointi seudullisesti merkittäväksi tuulivoimatuotannon alueeksi tai tuulivoimatuotannon suunnitteluun soveltuvaksi alueeksi on perustunut maiseman osalta siihen, että tuulivoimarakentamisen maisema-arvoja heikentäviä vaikutuksia voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa lieventää muun muassa sijoittelulla, alueen rajauksella ja tuulivoimaloiden lukumäärällä.

Ympäristöministeriö toteaa, että tuulivoimaloiden aluetta ja tuulivoimaloiden suunnitteluun soveltuvaa aluetta koskeissa kaavamääräyksissä ei ole huomioitu valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden maisema-arvojen säilymistä yksityiskohtaisempaa suunnittelua ohjaavilla määräyksillä. Ympäristöministeriö katsoo ottaen huomioon tuulivoimaselvityksessä ja kaavan vaikutusten arvioinnissa todettu, että yleismääräys, jossa edellytetään otettavan kunnan kaavoituksessa tuulivoiman rakentamisessa muun muassa maisema ja kulttuuriperintö huomioon, ei ohjaa riittävästi tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisempaa suunnittelua valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen välittömässä läheisyydessä ja vaikutusalueella. Kun kaavamääräyksissä ei ole esitetty maisema-arvojen säilymistä varmistavia reunaehtoja tuulivoimaloiden sijoittelulle, korkeudelle tai lukumäärälle tahi muullakaan tavalla otettu huomioon valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen välitöntä läheisyyttä, ympäristöministeriö katsoo, ettei kaava edistä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, eikä kaavaa laadittaessa ei ole kiinnitetty erityistä huomiota maiseman ja kulttuuriperinnön arvojen huomioon ottamiseen. Näin ollen kaava on jätettävä maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastaisena vahvistamatta tuulivoimaloiden alueiksi osoitettujen alueiden tv 2385 Onkalo, tv 2386 Uusikangas-Mustaniemi, tv 2390 Reväsvaara ja tv2391 Isottimuvaara sekä tuulivoimatuotannon suunnitteluun soveltuvan alueen tv1 2380 Viisavaara osalta.

Vahvistamatta jätetyt merkinnät ja määräykset on merkitty karttaan punaisella.

Maakuntakaavan vahvistaminen

Ympäristöministeriö katsoo, että Länsi-Lapin maakuntakaava muilta kuin vahvistamatta jätetyiltä osin täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset. Koska maakuntakaavan vahvistamiselle muilta osin ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 3 momentista johtuvaa estettä, ympäristöministeriö vahvistaa maakuntakaavan.

Maakuntakaavan voimaantulo

Ympäristöministeriö määrää maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n perusteella maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Jatkosuunnitteluohjeet

Ympäristöministeriö toteaa, että seutukuntakohtaisesta kaavan laadintavasta huolimatta maakuntakaavassa tulee kyetä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisointiin maakunnassa sekä käsittelemään keskeisimpiä alueidenkäyttömuotoja selvitystasolla koko maakuntaa koskien.

Ympäristöministeriö toteaa, että merialueelle kohdistuvien alueidenkäyttöintressien vuoksi maakunnan liiton tulisi saattaa Perämeren alueen kaavoitus ajan tasalle, jotta maakuntakaava ohjaisi yksityiskohtaisempaa suunnittelua maankäyttö- ja rakennuslain säännösten tarkoittamalla tavalla. Ympäristöministeriö korostaa, että maakuntatasolla tehtävissä tuulivoima-alueisiin liittyvissä selvityksissä ja vaikutusarvioinneissa on otettava huomioon maakunnan erityispiirteistä johtuvat tekijät. Perämeren alueen maakuntakaavalla tapahtuvassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota muun muassa jokien suistoalueiden maisema- ja luonnontalouden arvoihin, alueidenkäyttövarausten vaikutuksiin vaelluskaloihin sekä valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen sekä Perämeren kansallispuistoon.

Jatkotoimenpiteet

Lapin liiton on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 93 §:n mukaisesti kuulutettava maakuntakaavan voimaantulosta.

Lapin liiton tulee lisäksi lähettää maakuntakaava tiedoksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen 95 §:n mukaisille viranomaisille otettavaksi huomioon suunnittelussa, päätöksenteossa sekä alueidenkäyttöä koskeviin toimenpiteisiin ryhdyttäessä.

Oikeusvaikutukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 1 momentin mukaisesti maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 2 momentin mukaisesti viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus on voimassa maakuntakaavamerkinnot ja määräykset sisältävässä maakuntakaavan osassa mainituilla alueilla. Alueella, jolla rakentamisrajoitus on voimassa, ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteutumista.

Sovelletut oikeusohjeet

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 4 § 3 mom., 9 §, 17 §, 24 § 2 mom., 25 §, 27 §, 28 §, 29 §, 30 § 1 mom., 31 §, 33 §, 188 § 3 mom. ja 201 §

Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999) 1 §, 10 §, 93 § ja 95 §

Kuntalaki (365/1995) 90 § ja 92 §

Ympäristöministeriön asetus (31.3.2000) maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §

Ympäristöministeriön asetus ympäristöministeriön maksullisista suoritteista (1142/2009) 3 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Asunto- ja viestintäministeri

Pia Viitanen

Erityisasiantuntija

Susanna Wähä

LIITE

Valitusosoitus
Oikaisuvaatimusohje

MAKSU JA JAKELU**Päätös, maksutta**

Lapin liitto, PL 8056, 96101 Rovaniemi

Päätösjäljennös, maksutta

Lounais-Lapin Vihreät ry, Puutarhankatu 11-1, 95400 Tornio

Perämeren kalastusalue c/o, Kalatalouden keskusliitto, Malmin kauppatie 26, 00700 Helsinki

Päätösjäljennös saantitodistuksella, maksu 200 euroa (laskutetaan erikseen)

Lapin luonnonsuojelupiiri ry, Valtakatu 22, 96200 Rovaniemi

Yhteisissä valituksissa päätös on toimitettu valituksessa ilmoitetulle yhdyshenkilölle. Jollei yhdyshenkilöä ole ilmoitettu, päätös on toimitettu valituksen ensimmäiselle allekirjoittajalle tai vastaselityksen ensimmäiselle allekirjoittajalle, mikäli sen allekirjoittaja on muu kuin valituksen ensimmäinen allekirjoittaja. Päätöksen vastaanottajan on hallintolainkäyttölain (586/1996) 55 §:n 2 momentin sekä hallintolain (434/2003) 56 §:n 2 momentin nojalla ilmoitettava tämän päätöksen tiedoksisaannista valituksen muille allekirjoittajille. Ilmoittamisen laiminlyönnistä tai sen viivästy- misestä voi ilmoitusvelvolliselle hallintolain 68 §:n 1 momentin nojalla seurata korvausvelvolli- suus.

Tiedoksi

Sisäministeriö

Puolustusministeriö

Valtiovarainministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ympäristöministeriön luontoympäristöosasto

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Ympäristöministeriön päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Siltä osin, kun ympäristöministeriö on jättänyt maakuntakaavan vahvistamatta, muulla kuin maakunnan liitolla tai kunnalla ei ole oikeutta hakea muutosta (maankäyttö- ja rakennuslain 191 § 3 momentti). Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen antopäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Valituksen tulee olla perillä virka-aikana eli viimeistään klo 16.15. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteella muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- ympäristöministeriön päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiamiehen valtakirja, mikäli valituksen on laatinut valittajan valtuuttama asiamies
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo toimitettu viranomaiselle.

Valituksen toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, toimittaa lähtin välityksellä tai sähköpostilla. Valituskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Muutoksenhakijalta peritään korkeimmassa hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 226 euroa (laki 1213/2010). Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Korkeimman hallinto-oikeuden

postiosoite: PL 180, 00131 Helsinki
käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki
puhelinvaihe: 029 56 40200
telekopio: 029 56 40382
sähköpostiosoite: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

OIKAISUVAATIMUSOHJE

Jos maksuvelvollinen katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, hän voi vaatia siihen oikaisua ympäristöministeriöltä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristöministeriölle (6) kuukauden kuluessa maksun määräämisestä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava

- oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite
- vaatimus maksun muuttamiseksi
- oikaisuvaatimuksen perustelut

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän tai oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määräämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriö

postiosoite:	PL 35, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamon käyntiosoite:	Fabianinkatu 6 A, Helsinki
puhelinvaihe:	020 610 100
telekopio:	(09) 1603 9320
sähköpostiosoite:	kirjaamo.ym@ymparisto.fi